

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่
Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPADP) Vol.1 No.2 March-April 2023

ISSN:2822-1095 (Online)

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่
Modern Academic Development and Promotion Journal (MADPADP)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2566

Vol.1 No.2 March - April 2023

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

เลขที่ 1 ม.12 ต.ตลาดวังคำ อ.โพธาราม จ.หนองคาย 43120 ประเทศไทย

DRKET Institute of Academic Development and Promotion

1 M12 Lachangpham Sub-district, Phonphiam District,

Nong Khai Province 43120 Thailand Tel :+66619198956

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

Modern Academic Development and Promotion Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2566)

Vol 1 No.2 (March - April 2023)

ISSN : 2822-1095 (Online)

_ * ***** _

📖 วัตถุประสงค์

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452

E-mail : journalacademicpromotion@gmail.com

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th>

บรรณาธิการ

ดร.เกษภา ผาทอง

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจันทน์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ภูษิต ปลัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาฐิติวัธน์ หมั่นกิจ, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระครูธรรมศุท, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

วรรณภา บุปผาโสภ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการต๋อออกเตอร์เกซ

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภ

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

 ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

 พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

 ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2566 มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 5 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 1 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง วารสารกำลังพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ง)
แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย	1-11
GUIDELINES FOR OCCUPATIONAL PROMOTION FOR BAN PHON SAI COMMUNITY, MUANG SUBDISTRICT MUANG DISTRICT, LOEI PROVINCE ผการัตน์ พินิจวัฒน์	
ขบวนการทางสังคม	12-23
SOCIAL MOVEMENT คิต วรณดี	
นโยบายสาธารณะ : แนวคิดสู่การปฏิบัติ	24-35
PUBLIC POLICY : CONCEPTS INTO ACTION พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก)	
การจัดการความขัดแย้ง	36-49
CONFLICT MANAGEMENT ศรีเสด็จ กองแกน	
การศึกษาสังคมวิทยาชนบท	50-61
RURAL SOCIOLOGY STUDIES ผการัตน์ พินิจวัฒน์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	62-86

แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย*

GUIDELINES FOR OCCUPATIONAL PROMOTION FOR BAN PHON SAI COMMUNITY, MUANG SUBDISTRICT MUANG DISTRICT, LOEI PROVINCE

ผการัตน์ พินิจวัฒน์

Phakaratt Phinijwat

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: phakaratt@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 20 เมษายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2566

Received 17 March 2023; Revised 20 April 2023; Accepted 21 April 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพนไทร อำเภอเมือง จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่บ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนของแต่ละครอบครัวที่สามารถตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 180 ครอบครัว อสม. ประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 5 คนและคณะกรรมการ หมู่บ้าน จำนวน 5 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม สถิติที่ใช้ในการ

Citation:

* ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2566). แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(2), 1-11.

Phakaratt Phinijwat. (2023). Guidelines for Occupational Promotion for Ban Phon Sai Community, Muang Subdistrict Muang District, Loei Province. Modern Academic Development and Promotion Journal. 1(2), 1-11.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.6>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนบ้านโพนไพร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย มีการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมด้านความรู้และประสบการณ์ในการตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ 2) การส่งเสริมด้านทำเอกสารของงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน 3) การส่งเสริมด้านการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล 4) การส่งเสริมอบรมด้านอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพภายในกลุ่ม เช่น จัดอบรมการทำเห็ดฟาง การทำขนมไทย การทำน้ายาล้างจาน

คำสำคัญ: การส่งเสริมอาชีพ; ชุมชน

Abstract

This research aimed to (1) to study the general condition and career problems of the community, Phosai Village, Muang Sub-district, Muang District, Loei Province, (2) to study the career path for the community, Phosai Village, Muang Sub-district, Muang District, Loei Province. This study was conducted in the area Phosai Village, Muang Sub-district, Muang District, Loei Province. The samples used in this study was family leaders or family representatives can answer questions or provide information on a 1 family of 180 households, Village Health Volunteer (VHV) village a 1 people, housewives 5 people, and village committees 5 people. Specific sampling methods. The instruments for collecting data were the In-depth interview, focus group, participatory observation. Statistics were frequency, percentage, analyzed by the content analysis then present descriptive.

The research results were found as follows; the career path for the community, Phosai Village, Muang Sub-district, Muang District, Loei Province, has enhancing career for the community 4 sides; 1) enhancing of knowledge

and experience in setting up various occupations, 2) enhancing documents for budget support from agencies, 3) enhancing the establishment of venues such as the OTOP market in the community or the Sub-district market, 4) enhancing of other vocational training in addition to the profession within the group such as training straw mushroom, Thai dessert, dishwashing liquid.

Keywords: Enhancing Career; Community

บทนำ

การพัฒนาคือการทำให้สิ่งที่ไม่ดีให้มีขึ้นหรือสิ่งที่ดีให้มีประสิทธิภาพหรือคุณภาพยิ่งขึ้น ตลอดทั้งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นโดยไม่มีการแยกส่วน ในขณะเดียวกัน มนุษย์ก็ย่อมได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในทุกด้าน ดังที่สนธยา พลศรี (2545) กล่าวว่าปรัชญาของการพัฒนาประเด็นหนึ่งมีสาระที่ว่า บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีสิทธิที่จะพึงได้รับความยุติธรรมและอย่างมีเกียรติในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เพราะบุคคลแต่ละคนมีศักยภาพหรือพลังความรู้ตลอดทั้งความสามารถในด้านต่าง ๆ ทั้งที่เปิดเผยและแฝงเร้น ศักยภาพเหล่านี้มีประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชนเป็นอย่างมาก ถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างถูกวิธี โดยเฉพาะพลังแฝงเร้นอยู่ในบุคคลซึ่งไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากนักถ้ามีโอกาสบุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพหรือพลังความสามารถของตนได้ ดังที่สัญญาสัญญาวิวัฒน์ (2541) กล่าวว่า เป้าหมายของการพัฒนาชุมชนสิ่งหนึ่งจะมองข้ามไม่ได้เลยก็คือการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพ ซึ่งสามารถวัดได้จากการปฏิบัติหน้าที่หรือทำงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพตลอดทั้งมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจที่ดีงามและเป็นคนมีคุณธรรม คือประพฤติดีนั่นเอง ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์ (2546) กล่าวว่า การพัฒนาจะต้องคนเป็นศูนย์กลาง คือ เป็นการพัฒนาของคน โดยคนและเพื่อคน เน้นการพัฒนาที่ประโยชน์ส่วนใหญ่ตกที่คนเป็นส่วนมาก และเน้นการพัฒนาเป็นลักษณะขององค์กรรวม คือ พัฒนาทั้งที่เป็นตัวคนและสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวคน ไม่ใช่พัฒนาคนเฉพาะเรื่องหรือพัฒนาแบบแยกส่วน เน้นการพัฒนาแบบที่ทุกคนทุกฝ่ายหรือที่เรียกว่าภาคี เน้นการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา การพัฒนายั่งยืน” ซึ่งจะส่งผลทำให้คนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การพัฒนาชุมชนจึงเป็นกระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน (สนธยา พลศรี, 2545) ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายได้จะต้องเริ่มที่ประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือหมู่บ้านนั้น ๆ ดังที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541) กล่าวว่า หลักการพัฒนาชุมชนที่ดี ชาวบ้านจะต้องยึดหลักการพึ่งตนเองด้วยปัจจัย 5 ตัว หรือเรียกว่า “TERMS” อันได้แก่ T (Technology) คือ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในท้องถิ่น E (Economic) คือ มีอาชีพและรายได้ที่พออยู่พอกิน R (Resource) คือ มีสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่สมดุลและอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุต่าง ๆ M (Mental) คือ มีสภาพจิตใจที่ดี สุขภาพกายที่แข็งแรง S (Socio-Cultural) คือ มีความสามัคคี มีค่านิยมที่ดีงาม มีอุดมการณ์ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อาชีพถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพราะคุณภาพชีวิตของคนจะดีหรือไม่ดีจะขึ้นอยู่กับอาชีพที่ยึดถือปฏิบัติในแต่ละวัน แต่ละเดือน แต่ละปี คนในชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่เจ็บ ไม่ป่วยไม่ยากจน จะต้องมีการประกอบอาชีพได้กระทำในแต่ละวัน ชุมชนจึงจะเกิดความเข้มแข็งและมั่นคง ตลอดทั้งไม่เกิดปัญหาสังคมในด้านอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย ดังที่ เสาวณี เทพหัตถิ (2551) กล่าวว่าผู้ที่มีการวางพื้นฐานการประกอบอาชีพที่ดีเท่ากับเป็นเครื่องชี้ว่า เป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตด้านการประกอบอาชีพที่ควรแก่การได้รับการยกย่องจากสังคม

บ้านโพธิ์ไทร หมู่ที่ 9 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2442 อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเลยประมาณ 6 กิโลเมตร มีประชากรทั้งหมด จำนวน 662 คน มีครัวเรือน 365 ครอบครัวยุคใหม่เป็นเพศชาย จำนวน 307 คน เพศหญิง จำนวน 335 คน มีพื้นที่ทั้งหมด 2,286 ไร่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และบางส่วนออกไปรับจ้างทั่วไป ซึ่งอาชีพดังกล่าวจะเป็นไปตามฤดูกาลถ้าปีไหนไม่แล้ง น้ำไม่ท่วมก็จะมีรายได้จากพืชผลทางการเกษตรมาเป็นรายได้ในการจุนเจือครอบครัว บางส่วนมีการกู้ยืมเงินนอกระบบมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากการทำเกษตรกรรม จึงประสบปัญหาเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (คณะกรรมการหมู่บ้านโพธิ์ไทร, 2559) ในขณะเดียวกันนายวิชัย นน昧 ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ไทร (2560) ได้ให้ข้อมูลว่า บ้านโพธิ์ไทร หมู่ที่ 9 ยังไม่มีหน่วยงานเข้าไปให้ความรู้และส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านในชุมชน ชาวบ้านส่วนมากจึงประกอบอาชีพตามฤดูกาลเท่านั้น บาง

ครอบครัวมีการกู้เงินนอกระบบมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจึงมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว การพัฒนาประเทศจะเกิดความมั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืนตลอดไปชุมชนหมู่บ้านซึ่งถือเป็นสถานที่ที่จะต้องได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เขามีอาชีพต่าง ๆ ได้ใช้ในการทำมาหากินเพื่อให้เกิดรายได้ในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน บ้านโพธิ์ไทร หมู่ที่ 9 ถือเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่หน่วยงานควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพต่าง ๆ ให้กับคนในหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นฐานรากสำคัญต่อการพัฒนา ระดับประเทศต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมอาชีพ ให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย ในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพธิ์ไทร อำเภอมือง จังหวัดเลย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน บ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย โดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัย สนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

1. แนวคิดการส่งเสริมอาชีพ เรียกได้ว่า เป็นการพัฒนาที่มีลักษณะบูรณาการ ครอบคลุมการพัฒนาในทุกด้านและทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตใจ วัฒนธรรมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โดยมีคนเป็นเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อขจัดความยากจน ให้คนอยู่ดี กินดี และมีความสุข (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562: 10)

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน เป็นศัพท์ที่บัญญัติมาจากภาษาอังกฤษ คือคำว่า “Community” โดยมีรากศัพท์เดิมที่มาจาก Indo-European คือคำว่า “Mei” ซึ่งแปลว่าการเปลี่ยนแปลง (Change) หรือการแลกเปลี่ยน (Exchange) และเมื่อนำมาสนธิกับคำว่า “Kom” ซึ่งหมายถึง ด้วยกับ (With) จะได้คำว่า “kommein” ซึ่งหมายถึง แบ่งปันโดยทั้งหมด (Share)

by All) (Seage. Peter M. อ้างใน อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล, 2541 : 9) สำหรับในประเทศไทยคำว่า ชุมชนได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2505 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยราชการที่มีการแยกส่วนพัฒนาการท้องถิ่นออกจากกรมมหาดไทย แล้วจัดตั้งเป็นกรมการพัฒนาชุมชน สังกัด กระทรวงมหาดไทย คำว่า ชุมชนที่นำมาใช้นั้นมีความหมายซ้อนทับกับคำว่า “บ้านหรือหมู่บ้าน” เป็นหน่วยการปกครองพื้นฐานในสังคมไทย มาแต่ดั้งเดิมด้วย (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง, 2555 : 4)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เห็นความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เป็นการผลักดันส่งเสริมและพัฒนาให้ทุกภาคส่วนที่เป็นชุมชนระดับล่างได้มีอาชีพและมีรายได้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านโพโนไพร หมู่ที่ 9 ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย จำนวน 360 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยคือ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนของแต่ละครอบครัวที่สามารถตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 180 ครัวเรือน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อสม.ประจำหมู่บ้าน จำนวน 1 คน กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 5 คนและคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านและสมบูรณ์มากที่สุด คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย 1) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ การเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เอกสารการประชุม รายงาน วิเคราะห์ บทความ วิทยานิพนธ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ได้รวบรวมไว้มาประกอบเป็นแนวคิดในการวิจัย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อได้ถูกต้อง สมบูรณ์ครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นในการประกอบอาชีพและแนวทางส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านโพธิ์ ไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบาย

ผลการวิจัย

การประกอบอาชีพและแนวทางการส่งเสริมอาชีพ บ้านโพธิ์ ไทรมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชนมีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และไม่มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชนมีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 ส่วนการให้มีโอกาสเสริมในชุมชนที่ชาวบ้านต้องการมากที่สุด คือ อาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การเพาะเห็ด การปลูกผักปลอดสารพิษขายมากที่สุดมีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 และต้องการให้มีอาชีพเสริม คือ รับทำบายศรีน้อยที่สุดมีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 และแนวทางและวิธีการส่งเสริมอาชีพภายในหมู่บ้านมากที่สุด คือ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 71.40 และต้องการให้ตลาดรองรับสินค้ามีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนบ้านโพธิ์ ไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) การส่งเสริมด้านความรู้และประสบการณ์ในการตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ 2) การส่งเสริมด้านทำเอกสารของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงาน 3) การส่งเสริมด้านการจัดตั้งสถานที่จำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล 4) การส่งเสริมอบรมด้านอาชีพอื่นๆ ที่

นอกเหนือจากอาชีพภายในกลุ่ม เช่น จัดอบรมการทำเห็ดฟาง การทำขนมไทย การทำน้ำยาล้างจาน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษาการประกอบอาชีพและแนวทางการส่งเสริมอาชีพ บ้านโพนไทร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ส่วนการให้มีอาชีพเสริมในชุมชนที่ชาวบ้านต้องการมากที่สุด คือ อาชีพเกี่ยวกับการเกษตร เช่น การเพาะเห็ด การปลูกผักปลอดสารพิษขาย และต้องการให้มีอาชีพเสริม คือ รับทำบายศรี ส่วนแนวทางและวิธีการส่งเสริมอาชีพภายในหมู่บ้าน คือ การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพมี และต้องการให้หาตลาดรองรับสินค้า สอดคล้องกับคำกล่าวของ ประชัย ศรีจามร (2549) ให้แนวคิดการมีส่วนร่วมการส่งเสริมอาชีพว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริมชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริหารจัดการตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ พิสนต์ ประทานชวโน (2553) กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมอาชีพว่า เป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้หรือช่วยเหลือตนเองได้ทั้งในการคิด การตัดสินใจและการดำเนินการแก้ไขปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญรุ่ง โนใจ และคณะ (2557) ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหางานหรืออาชีพช่างฝีมือระดับชุมชน ศึกษาความต้องการและความจำเป็นของช่างฝีมือระดับชุมชนและเสนอรูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มเป้าหมาย 3 อำเภอคือ อำเภอหนองสองห้อง อำเภอกระนวนและอำเภอสหัสขันธ์ และตัวแทนหน่วยงานพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล และเทศบาลเมือง) ผู้ประสานงานอำเภอของ

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 6 ขอนแก่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ อาจารย์ ศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อาจารย์วิทยาลัยการอาชีพ ผู้นำชุมชน และตัวแทนร้านช่างชุมชน จำนวน 4 กลุ่ม สาขาช่างได้แก่ กลุ่มช่างไฟฟ้า กลุ่มช่างยนต์ กลุ่ม ช่างเชื่อม และกลุ่มช่างก่อสร้าง เครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ พบว่า สภาพทั่วไปของ ช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นเป็นลักษณะกิจการเล็ก ๆ ทำกันในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะทำในฤดูว่างจากการทำการเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นช่างซ่อมจักรยานยนต์และช่าง เชื่อมเหล็กดัด ช่างชุมชนขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ ขาดเงินลงทุนทำงานได้เฉพาะ ระดับพื้นฐานทั่วไป ความต้องการและความจำเป็นของช่างฝีมือระดับชุมชนต้องเป็นช่าง สามารถทำงานได้หลากหลายสาขาช่างที่เกี่ยวข้อง ส่วนรูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะเป็นเจ้าภาพหลักในด้านการสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการ มีการจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับช่างชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ช่างฝีมือ ระดับชุมชนงานอย่างต่อเนื่อง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีลักษณะในการจัดการ 2 แบบคือ แบบที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการและแบบที่ช่างฝีมือระดับชุมชนเป็น ผู้ดำเนินการเอง และควรจะมีกฎ ระเบียบที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพช่างให้เหมาะสม กับท้องถิ่น เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานได้สะดวก รวดเร็ว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนบ้านโพนไทร ตำบล เมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย นำมาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืน เกิดการ กระจายรายได้ สร้างอาชีพที่มั่นคงให้กับชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะจากการวิจัย ประกอบด้วย 1. แม่บ้านยังขาดความรู้และประสบการณ์ในด้านการตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ อยากให้มีหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง หรือวิทยากรมาให้ความรู้ในการทำอาชีพต่าง ๆ และการจัดตั้งกลุ่ม 2. อยากให้มี หน่วยงานมาสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ในการรวมกลุ่มอาชีพ 3. อยากให้มีการจัดตั้ง สถานที่ในการจัดตั้งจำหน่ายสินค้า เช่น ตลาด OTOP ในชุมชนหรือตลาดประจำตำบล 4. อยากให้มีการจัดอบรมในเรื่องอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพภายในกลุ่ม เช่น จัดอบรมการ ทำเห็ดฟาง การทำขนมไทย การทำน้ำยาล้างจาน เป็นต้น ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ต่อไป ประกอบด้วย 1. ควรมีการศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการ

ส่งเสริมอาชีพ 2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาความร่วมมือในการพัฒนาการส่งเสริมอาชีพในชุมชนร่วมกับหลายชุมชนเพื่อที่จะได้เห็นข้อแตกต่างของแต่ละชุมชน 3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามและประสิทธิผลการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพภายในชุมชน 4. ควรมีการวิจัยแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมในทุกอาชีพของชุมชนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้นำไปสู่การกำหนดนโยบายปฏิบัติในพื้นที่จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- คณะกรรมการหมู่บ้านโพธิ์ไทร. (2559). *แผนชุมชน*. เลย: มปท.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2555). *ชุมชน*. สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. (2546). *ยุทธศาสตร์สร้างสรรค์ พลังแผ่นดินเพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นฤมล พึ่งกิจและคณะ. (2559). *การพัฒนากลุ่มอาชีพสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตำบลพุเตย จังหวัดเพชรบูรณ์*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎ์บัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- บุญรุ่ง โนใจและวีระกุล ชายผา. (2557). *รูปแบบการส่งเสริมอาชีพช่างฝีมือระดับชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น*. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ประชัย ศรีจามร. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาครัฐ, กรณีศึกษาตำบลป่าน้อยออดอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย*. ใน *ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2559). *เอกสารประกอบการสอนชุมชนศึกษา*. เลย: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พิสันต์ ประทานชวน. (2553). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: มปป.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). *การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวณี เทพหัตถ์ และ สุภาพร เจิงสุขสวัสดิ์. (2551). *การสร้างตนเองด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2541). *ประชาสังคม คำ ความคิด และ ความหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อารียา เสวตามร์. (2542). *นักพัฒนากับบทบาทในการสร้างความหมายใหม่ของชุมชน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขบวนการทางสังคม*

SOCIAL MOVEMENT

คิต วรณดี

Kid Varundee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: dr.kidvarundee@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 17 เมษายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 20 เมษายน 2566

Received 17 March 2023; Revised 17 April 2023; Accepted 20 April 2023

บทคัดย่อ

ขบวนการทางสังคมเป็นการกระทำการร่วมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีผลเปลี่ยนแปลงสังคมในทางสร้างสรรค์ ประเด็นที่ควรกล่าวถึงในการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้อง มิได้หวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่เขาใจผู้ร่วมขบวนการอาจจะมีหรือไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้ แต่เมื่อขบวนการแข็งแกร่งมากขึ้น ขยายออกไปหรือมีความยั่งยืน ก็อาจจะเปลี่ยนระบบค่านิยม สถาบัน และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับประชาชนได้ ในการศึกษาขบวนการทางสังคมมีความจำเป็นต้องนำขบวนการโต้กลับมาวิเคราะห์ เพราะรัฐบาลแทบทุกประเทศมีขบวนการโต้กลับที่ทรงประสิทธิภาพ สังคมโดยผ่านสื่อมวลชนมีขบวนการโต้กลับด้วย เช่น วาทกรรมต่อต้านชาวเขา วาทกรรมต่อต้านชาวลัทธิ ในประเด็นนี้วรรณกรรมจากลาตินอเมริกา มีการวิเคราะห์ที่ลุ่มลึกกว่า เท่าที่ได้วิเคราะห์มาดูเหมือนจะเป็นเรื่องแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นระดับมหภาค เป็นการมองจากระบบโครงสร้างรวมเสียเป็นเกณฑ์ การศึกษาวิจัย ณ ระดับย่อย คือ ศึกษาจากประสบการณ์ของขบวนการระดับย่อยจริง ๆ น่าจะให้ความกระจ่างและแนวคิดใหม่ ๆ เรื่อง

* คิต วรณดี. (2566). ขบวนการทางสังคม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(2), 12-23.

Kid Varundee. (2023). Social Movement. Modern Academic Development and Promotion Journal, 1(2), 12-23.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.7>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/about/editorialTeam>

ขบวนการทางสังคมในประเทศไทยได้ดีที่สุด อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำสู่การคิดทฤษฎีที่สอดคล้อง ทั้งนี้เพราะดังที่กล่าวตั้งแต่ต้น “เนื้อหาทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะต้องได้มาจากเรื่องราวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” การศึกษาทฤษฎีและประสบการณ์จากประเทศอื่นเพียงช่วยให้เราสามารถตั้งคำถามให้ถูกประเด็นขึ้นเท่านั้น

คำสำคัญ: ขบวนการ, เคลื่อนไหวทางสังคม

Abstract

A social movement is a collective action with a purpose. or affect society in a creative way An issue that should be addressed in social movements is the advocacy group. not aiming for the benefit of a particular group, as I understand, the participants may or may not have the aim of changing society from the beginning But as the movement grew stronger expand or be sustainable It could change the value system, institutions, and power relations between different social groups. or between the state and the people In studying social movements, it is necessary to bring back the analysis of counter movements. Because almost every government has a powerful retaliation movement, society through the media also has a retaliation movement, such as anti-hill tribe discourse, anti-slum discourse. In this regard, Latin American literature has a more in-depth analysis. From what I've analyzed, it's a matter of concept. The theory that is macro (macro) is looking at the overall structural system as a criterion. Research at the micro level, i.e. based on the experience of actual micro movements, is best able to shed light and new ideas on social movements in Thailand. which is important to lead to consistent theoretical thinking This is because, as mentioned from the beginning, “The content of a social movement theory must be derived from

the story of a social movement.” Studying theories and experiences from other countries only helps us to raise the right questions.

Keywords: Movement, Social Movement

บทนำ

การศึกษาขบวนการทางสังคม เป็นกระทำการรวมหมู่ กล่าวคือ ผู้คนจำนวนมากร่วมมือกระทำการด้วยกัน ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สำคัญของสังคม การรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ มีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ แต่ผู้เข้าร่วมกลุ่มจะมีผลประโยชน์หรือความสนใจตรงกัน เช่นการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องของชาวไร่ชาวนาให้ประกันราคาพืชผลการเกษตรที่ตกต่ำ การรวมกลุ่มเรียกร้องของสหภาพแรงงานเพื่อให้รัฐ และนายจ้างทบทวนการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น เป็นการรวมกลุ่มที่เกิดจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ การรวมกลุ่มของผู้คนที่สนใจการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มที่เกิดจากเหตุผลทางสังคมโดยที่ผู้เข้าร่วมมีความสนใจหรือความเชื่อร่วมกันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ฯลฯ การรวมกลุ่มเหล่านี้เป็นการรวมกลุ่มของผู้คนที่มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับตน แต่การรวมกลุ่มที่จะกล่าวถึงในบทความนี้เป็น การรวมกลุ่มเพื่อวัตถุประสงค์ที่มากไปกว่าการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เป็นการรวมกลุ่มที่มีหลายองค์กร หลายกลุ่ม โดยกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมมีอุดมการณ์ความเชื่อร่วมกันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จึงรวมตัวเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามอุดมการณ์หรือความเชื่อที่มีอยู่ หรือเรียกกันว่า การเคลื่อนไหวทางสังคม(social movement) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524)

ด้วยภาพของปรากฏการณ์ในมิติต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในยุคดิจิทัลที่อาจย้อนมากดดันต่อประเด็นเหล่านี้ในสังคมจริง ความสนใจของผู้คนต่อประเด็นดังกล่าวได้ถูกแสดงออกในหลายทิศทางโดยเฉพาะในโลกออนไลน์ การสื่อสารในโลกจริงยังกระเพื่อมต่อไปถึงทุกส่วนของสังคมข้อมูลข่าวสารของบุคคล

ความหมายของขบวนการทางสังคม

ขบวนการทางสังคม หมายถึง การกระทำการร่วมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีผลเปลี่ยนแปลงสังคมในทางสร้างสรรค์ ประเด็นที่ควรกล่าวถึงในการเคลื่อนไหวทางสังคม (อารีรัตน์ ปานจับ, 2544 : 32-54) คือ กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้อง มิได้หวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างเต็มที่ แต่การเคลื่อนไหวเรียกร้องมุ่งไปถึงการทบทวนวิธีการมองปัญหาที่แตกต่างกัน และเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการมองปัญหา หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่นหนึ่งในกรณีของการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มสมาชิกคนจนคือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนปากมูล ซึ่งเริ่มโครงการในปี พ.ศ. 2534 และเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2537 ประเด็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องเกิดจากรัฐไม่สามารถจ่ายค่าชดเชยให้คุ้มกับความสูญเสียของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียของระบบนิเวศที่สำคัญของลำน้ำมูล ความสูญเสียอาชีพประมง ในระหว่างการก่อสร้างเขื่อนและหลังสร้างเขื่อน ฯลฯ การเคลื่อนไหวเรียกร้องสะท้อนถึงการเรียกร้องที่มากกว่าผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มประเด็นสำคัญ อยู่ที่ ผู้ร่วมขบวนการ

ผู้ร่วมขบวนการอาจจะไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้ แต่เมื่อขบวนการแข็งแกร่งมากขึ้น ขยายออกไปหรือมีความยั่งยืน ก็อาจจะเปลี่ยนระบบค่านิยม (values) สถาบัน (institutions) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับประชาชนได้ การเข้าร่วมขบวนการโดยตัวของมันเองส่งผลเป็นการเปลี่ยนแปลงผู้เข้าร่วมได้อย่างสำคัญ โดยกระตุ้นความตื่นตัวและจิตสำนึกทางการเมือง พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนโลกทัศน์มิตติการมองบทบาทของตนเองในสังคมและในจักรวาล

ความเป็นมาของขบวนการทางสังคม

เศรษฐกิจเป็นเป็นสินค้าสาธารณะที่ถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มคนต่าง ๆ คือ 1) โครงสร้างส่วนบน 2) ระบบทุนนิยมโลก 3) ผู้ผลิตนโยบาย และ 4) ผู้เรียกร้องนโยบาย (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2532 : 3-7) และเมื่อนโยบายเศรษฐกิจได้สร้างขึ้นแล้ว นโยบายดังกล่าวมีผลให้ทุกคนในประเทศต้องบริโภคบางกลุ่มอาจได้ประโยชน์ บางกลุ่มอาจได้รับผลกระทบ ไม่ว่าเราจะพอใจหรือไม่ก็ตาม กล่าวได้ว่ากระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ผ่านมาจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้นคือ โครงสร้างส่วนบน หมายถึงระบอบการเมืองการปกครองในสังคมนั้นได้เปิดช่องว่างให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากขึ้นน้อยเพียงใด และความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ยังดำรงอยู่หรือไม่ หากดำรงอยู่นโยบายสาธารณะก็

เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนกลุ่มจำนวนน้อย มากกว่าประชาชนโดยรวมระบบทุนนิยมโลก หมายถึงธนาครโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และองค์การการค้าโลกซึ่งยึดกรอบความเชื่อเกี่ยวกับการค้าเสรี กลไกราคา การแข่งขัน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งกรอบความเชื่อเหล่านี้ เป็นกรอบความคิดชุดหนึ่งของกระบวนการพัฒนาที่เป็นมิติทางเศรษฐกิจ นอกเหนือจากมิติอื่น ๆ กรอบความคิดดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทยแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลาผู้ผลิตนโยบาย (อุปทาน) ประกอบด้วยชนชั้นนำของอำนาจทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งอยู่ในโครงสร้างอำนาจในสังคม เช่น รมต.ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย คณะรัฐบาล ข้าราชการระดับสูง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักวิชาการซึ่งเป็นข้าราชการระดับกลางมีหน้าที่ดูแลการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจพรรคการเมืองซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพรรคการเมือง และรัฐสภา ซึ่งจะสื่อความต้องการของประชาชนผู้เรียกร้องนโยบาย(อุปสงค์) ประกอบด้วยประชาชนทุกคนที่ต้องได้รับผลจากการกำหนดนโยบายที่เกิดขึ้น เรียกว่า ผู้บริโภคนโยบาย ได้แก่ ประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สื่อมวลชน นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา(ซึ่งมีบทบาทในการเรียกร้องนโยบายผ่านบทความ การให้สัมภาษณ์ ฯลฯ ตลาดนโยบายเศรษฐกิจเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของนโยบายเศรษฐกิจ โดยระบบทุนนิยมโลกมีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทยระหว่างปี 2475-2531 ทำให้นโยบายเศรษฐกิจที่กำหนดขึ้น มีอาจเป็นนโยบายที่ดีที่สุดแต่เป็นนโยบายที่พึงพอใจในระดับหนึ่ง และเป็นนโยบายที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มากกว่าการกระจายรายได้ นโยบายเศรษฐกิจจึงให้ประโยชน์แก่คนเพียงกลุ่มน้อย และมองข้ามผู้ด้อยโอกาสซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจอย่างจำกัดยิ่ง เพราะข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมิได้เป็นที่ทราบกันทั่วไป การผูกขาดสารสนเทศนี้ในด้านหนึ่งมีผลการกีดกันมิให้ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือแม้ว่าการผูกขาดสารสนเทศจะผ่อนคลายลง แต่ประชาชนก็จำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ผลกระทบอันคาดว่าจะเกิดขึ้นจากนโยบายนั้น ๆ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์พอสมควร ดังนั้นผู้เรียกร้องนโยบายโดยเฉพาะประชาชนโดยส่วนมาก จึงไม่มีส่วนร่วมในการผลักดันนโยบายที่ก่อให้เกิดสวัสดิการสูงสุดแก่สังคม ทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากระทบต่อชะตากรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนอย่างมากมาย กล่าวได้ว่า นโยบายเศรษฐกิจจึงกำหนดจาก โครงสร้างส่วนบน ระบบทุนนิยมโลก และผู้ผลิตนโยบายเศรษฐกิจโดยประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้รับ

นโยบาย จึงก่อให้เกิดเป็นขบวนการทางสังคมขึ้น เพื่อเคลื่อนไหวทางสังคมปกป้องสิทธิเสรีและผลประโยชน์ของตน (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2538 : 111)

ตัวอย่างขบวนการทางสังคม

ชุมชนไม้เรียงในภาคใต้ ที่รวมกลุ่มเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนแทนการเรียกร้องจากรัฐ ซึ่งเริ่มต้นจากการแก้ปัญหาราคายางพาราตกต่ำด้วยตนเอง ขยายไปสู่กิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืน การศึกษาสาธารณสุขชุมชน ฯลฯ และนำไปสู่การจัดทำแผนแม่บทของชุมชน ซึ่งเป็นแผนแม่บทชุมชนจากฐานรากมีใช้แผนที่กำหนดจากกรอบความคิดระดับบนของสังคม

โรงสีชุมชนที่ตำบลนาโเส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ในภาคอีสานซึ่งพัฒนาจากกิจกรรมการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ไปจัดตั้งโรงสีชุมชน ไปสู่การจัดตั้งโครงการธนาคารเบี้ยกุดชุม เพื่อให้เกิดกิจกรรมการผลิตเพื่อการพึ่งตนเองภายในชุมชน และสร้างความสมดุลระหว่างกระแสวัตถุนิยมจากสังคมภายนอกกับการพึ่งตนเอง ซึ่งสะท้อนถึงการที่ชาวบ้านร่วมคิดร่วมทำ และกำหนดทิศทางของตัวเอง หากกระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นจริง

ชุมชนจะเกิดอำนาจใหม่ในการพึ่งตนเองทางการเงิน การผลิต เกิดคุณค่าและศักดิ์ของตนในการสร้างมาตรฐานจากภายในชุมชนเครือข่ายลุ่มน้ำสายบุรี ซึ่งเป็นตัวอย่างการรวมศรัทธาทางศาสนาของชุมชนชาวมุสลิม ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างเหนียวแน่น เป็นตัวอย่างที่ใช้ศรัทธาทางศาสนาเป็นแกนในการผูกมัดชุมชนให้เป็นเครือข่ายที่สามารถแสดงพลังในการปกป้องฐานทรัพยากรและฐานชีวิตของชุมชน และแสดงพลังในการดูแลช่วยเหลือกลุ่มบุคคล 8 ประเภท ตามศาสนากำหนด ซึ่งเป็นกระบวนการนำเอาศาสนามาร้อยรัดกลุ่มคนในสังคม เป็นการนำคุณค่าทางศาสนามาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ เป็นชีวิตวัฒนธรรมที่มีชีวิตชีวา เครือข่ายสตรีชนเผ่าซึ่งเป็นตัวอย่างเครือข่ายผู้หญิงชาวเขาที่โดยวัฒนธรรมผู้หญิง จะถูกกดดันจากผู้ชายและสังคมรอบข้างในเกือบทุกเรื่องทั้งการทำมาหากิน การดูแลสุขภาพคนในครอบครัว และอีกหลายเรื่อง ซึ่งทำให้ผู้หญิงชาวเขาขาดโอกาสที่จะแสดงศักยภาพและพัฒนาตัวเอง การรวมตัวของเครือข่ายสตรีชนเผ่าได้แสดงให้เห็นว่า เขาเหล่านี้พร้อมแล้วที่จะเข้าร่วมมาโอบอุ้ม และช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากในชุมชนทั้งเด็กและผู้เฒ่า ซึ่งสะท้อนการนิยามสถานภาพสตรีในความหมายใหม่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาของสังคม (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2543 : 20) เป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มสตรีให้มีความหมายมากขึ้น

ทฤษฎีขบวนการทางสังคม

ทฤษฎีของสำนักต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น และงานศึกษาเรื่องขบวนการทางสังคมที่ลาตินอเมริกาและอินเดีย เพื่อตั้งเอาประเด็นเนื้อหาเด่นๆ ที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับนักวิจัย ในการทำความเข้าใจกับบทบาทของขบวนการทางสังคมในประเทศไทย และในประเทศนอกเขตสังคมตะวันตก ผู้เขียนขอออกตัวว่างานเขียนในส่วนนี้ยังไม่สมบูรณ์ ยังต้องการการปรับปรุงต่อไป เท่าที่เรียบเรียงมานี้ เป็นเพียงข้อเสนอแนะบางประการ

1. ทูเรน (และนักทฤษฎีอื่น ๆ ของยุโรป) ค่อนข้างชัดเจนว่า เขาพูดถึงขบวนการทางสังคมแนวใหม่ (NSMs) ในบริบทของสังคม post-modern ซึ่งเขาหมายถึงว่า เป็นสังคมที่มีกำลังแรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงมีทักษะ เป็นคนงานนั่งโต๊ะ (และมักจะถูกจัดอยู่ที่ภาคบริการ) อย่างไรก็ตามการพูดถึงปัญหาความครอบงำของโครงสร้างอำนาจรัฐ พลังตลาด และระบบสื่อสารมวลชน - สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทูเรนชี้ว่า ขบวนการทางสังคมต้องต่อต้าน - ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่ยังมีอาจเรียกได้ว่า post-modern ด้วยเช่นกัน อันที่จริงความครอบงำต่าง ๆ นั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแทบทั่วโลก และเกิดขึ้นเป็นกระบวนการ ดังนั้นภาวะที่เสรีภาพของบุคคลอาจถูกจำกัด เนื่องจากอิทธิพลความครอบงำดังกล่าวก็เกิดขึ้นในสังคมที่มีใช้ตะวันตกด้วย และไม่น่าแปลกใจว่าอาจมีส่วนโยงไปให้เกิดขบวนการทางสังคม โดยเฉพาะปัญหาโครงสร้างอำนาจรัฐ การขยายตัวของธุรกิจขนาดใหญ่ที่เป็นผลลบลกับธุรกิจขนาดเล็กและปัญหาการผูกขาดของการสื่อสารสมัยใหม่

2. ปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น กรณีของประเทศโลกที่สามเพราะมีภาวะความครอบงำ หรือการถูกทำให้ตกเป็นเบี้ยล่าง ที่เกิดจากการแผ่อิทธิพลอำนาจของโลกตะวันตก ทูเรนพูดถึงขบวนการทางสังคมในฐานะเป็นคู่แข่งที่ทำลายอำนาจของบริษัทยักษ์ใหญ่ และอำนาจรัฐ ที่ประเทศโลกที่สาม ขบวนการทางสังคมถอยห่างจากการทำลายดังกล่าวไปอีกระดับหนึ่ง กล่าวคืออำนาจของตะวันตก (ประเทศมหาอำนาจ บริษัทข้ามชาติยักษ์ใหญ่ และองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ดับบลิวไอโอ ไอเอ็มเอฟ ธนาคารโลก ฯลฯ) เป็นโครงสร้างส่วนบน ซึ่งทำให้การต่อต้านยิ่งยากมากขึ้น โดยย่อ ขณะที่การวิเคราะห์ของทูเรนมุ่งไปที่สังคม post-industrial (และ post-modern) ปัญหาและตัวผู้รายนั้นเป็นสิ่งที่เดียวกันทุกหนแห่งในโลก แต่สำหรับประเทศโลกที่สามมีเรื่องเพิ่มเติมคือปัญหาของขบวนการโลกาภิวัตน์และความครอบงำโดยสังคมตะวันตก

3. ทฤษฎีจากมุมมองของตะวันตก อธิบายขบวนการทางสังคมที่มีจุดเน้นอยู่ที่คุณภาพชีวิต มากกว่าจะเป็นเรื่องของปัญหาการทำมาหากินของคนระดับล่าง ดังนั้น ผู้ร่วมขบวนการของสังคมตะวันตกจึงมักเป็นชนชั้นกลาง แต่ที่ประเทศโลกที่สามซึ่งยังมีปัญหาเศรษฐกิจระดับพื้นฐาน ผู้ร่วมขบวนการทางสังคมส่วนมากจึงมักเป็นคนไร้อภิสิทธิ์ เป็นกลุ่มคนชายขอบของสังคม เป็นคนงานรับจ้างเป็นชาวนายากจน การใช้ศัพท์ขบวนการทางสังคมอาจไม่เหมาะสมนัก และนี้อาจอธิบายว่าเหตุใดจึงมีการใช้ศัพท์นี้น้อยลงในขณะนี้ นักวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาปรากฏการณ์ประเทศโลกที่สามหันมาใช้คำว่า “ขบวนการประชาชน” (popular movements) แทนกันมากขึ้น ณ ระดับหนึ่ง กล่าวได้ว่า ประเทศไทย ลาตินอเมริกา และประเทศโลกที่สามอื่น ๆ กำลังได้พบกับปรากฏการณ์ขบวนการทางสังคม 2 ประเภทที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ขบวนการที่มีพื้นฐานจากชนชั้น (เช่น สหภาพแรงงาน) และขบวนการใหม่ ๆ ที่โยงกับคนหลายชนชั้น เช่น ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสตรี ขบวนการนักศึกษา ฯลฯ ซึ่งกรณีของยุโรปตะวันตก เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงประวัติศาสตร์ 2 ช่วงที่ต่างสมัยกัน นอกจากนี้ กรณีประเทศโลกที่สาม ขบวนการทางสังคม 2 ประเภทนี้ยังแยกออกจากกันลำบาก เพราะว่าเกิดในสังคมเดียวกันและพร้อม ๆ กัน ดังนั้น จึงโยงกันอย่างแยกไม่ออก คือโยงกันผ่านผู้ร่วมขบวนการ ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และการมีประสบการณ์ร่วมกันภายใต้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองเดียวกัน

4. ความเหมือนกันประการหนึ่งระหว่างลาตินอเมริกาและไทยคือ ขบวนการทางสังคมของทั้งสองประเทศช่วงทศวรรษ 1980 (2523) เกิดขึ้นในบริบทที่ผู้ร่วมขบวนการมีจุดมุ่งหมายจะก่อตั้งและพัฒนาระบบและโครงสร้างประชาธิปไตย เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ชนชั้นกลางของไทย (อย่างน้อยก็เห็นได้จากกลุ่มที่ตื่นตัวทางการเมืองและมีบทบาทเป็นนักเคลื่อนไหว) คาดหวังว่าโครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะกำจัดอำนาจรัฐที่ครอบงำและข่มขู่ประชาชน ยอมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสังคมไปสู่สังคมและเศรษฐกิจที่มีความเสมอภาค และมีความยุติธรรมมากขึ้น พวกเขาคาดหวังให้ระบอบประชาธิปไตยนำสังคมสู่การพัฒนาและรัฐบาลลดทอนความเป็นอำนาจนิยมจนสูญเสียประสบการณ์ของลาตินอเมริกาซึ่งระบอบประชาธิปไตยมิได้นำไปสู่ความคาดหวังของชนชั้นกลาง สิ่งที่คาดหวังไว้ล้วนเป็นภาพมายา กรณีของไทยที่พวกเราประสบกันช่วง ๗-๘ ปีมานี้ดูจะสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ลาตินอเมริกา กล่าวคือ ชนชั้นกลางไทยส่วนมากพบว่าหลังจากที่ได้พยายามสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นมาได้แล้ว ผู้คนก็ยังมีอาจมีส่วนร่วมในขบวนการ

ทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ รัฐบาลไทยยังคงองค์ประกอบของรัฐบาลอำนาจนิยมไว้อย่างเหนียวแน่น ยิ่งเมื่อได้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และมีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ก็ยิ่งแหลมคมในกระบวนการของการควบคุมประชาชน รัฐบาลไทยยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของตลาดเสรี และกระบวนการโลกาภิวัตน์ ในกระบวนการนั้นรัฐก็ปฏิเสธที่จะจรรโลงความเสมอภาคและเสรีภาพของคนส่วนใหญ่ของประเทศ

อย่างไรก็ตามทั้งที่ลาตินอเมริกา ประเทศโลกที่สามอื่น ๆ และไทย ขบวนการเพื่อสิทธิเรื่องการทำมาหากิน หรือแม้แต่เรื่องสิทธิมนุษยชนของคนระดับล่างเป็นประเด็นที่นำไปสู่ขบวนการ หรือเป็นประเด็นที่ต้องเคลื่อนไหว ซึ่งมีความสำคัญพอ ๆ กันหรืออาจจะมากกว่าประเด็นเรื่องการก่อตั้งระบอบประชาธิปไตยเสียอีก

5. งานเขียนของทูเรน และนักคิดชาวตะวันตกอื่น ๆ สะท้อนประวัติศาสตร์ภูมิหลังของอุดมการณ์เสรีนิยม (liberalism) จากงานเขียนของทูเรน ผู้เขียนได้ข้อสรุปว่าเขาคับข้องใจมากกับภาวะการณ์ที่เสรีภาพของปัจเจกบุคคลถูกลดทอนลงไปเรื่อย ๆ เขาอยากจะฟื้นฟูอุดมคติของการปฏิวัติฝรั่งเศสที่เน้นจุดมุ่งหมายของเสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพและโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องเสรีภาพ แต่สังคมโลกที่สามมิได้ผ่านประวัติศาสตร์การต่อสู้ทำนองเดียวกัน แม้จะมีประสบการณ์การต่อสู้แต่ก็แตกต่างกัน ดังนั้นจุดเน้นเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคล (individual liberty) จึงอาจไม่ปรากฏชัดแจ้ง หรือหากมีก็อาจไม่เข้มข้น หรืออาจเป็นกรณีการนำเข้า (import) แนวคิดดังกล่าวแล้วมีการปรับให้เข้ากับภูมิปัญญาของท้องถิ่น บางประเทศอาจมีจุดเน้นอยู่ที่บทบาทของชุมชน หรือของกลุ่มบางกลุ่ม แม้ในสังคมตะวันตกทูเรนก็ยังคงเขียนหนังสือเล่มโตหลายเล่มเพื่อชี้แจงความคิดของเขาเข้าตำราชักแม่น้ำทั้งห้าเสนอข้อโต้เถียงที่ซับซ้อนเพื่ออธิบายว่า เหตุใด ขบวนการทางสังคมจึงเป็นแนวทางที่ปัจเจกบุคคล จะฟื้นฟูเสรีภาพ กรณีประเทศโลกที่สาม ขั้นตอนการสร้างทฤษฎีในส่วนนี้อาจไม่จำเป็น สำหรับประเทศโลกที่สาม และในหลาย ๆ ประเทศก็ถูกมองข้ามไปแล้ว แนวคิดเรื่องชุมชนถูกฟื้นฟูสร้างขึ้นใหม่ หรือถูกจินตนาการขึ้น เพื่อเป็นรากฐานของขบวนการเพื่อท้าทายอำนาจรัฐและพลังของตลาด พร้อมกับการชี้นำทางเลือกการพัฒนาสังคมที่มุ่งหวัง

สำหรับประเด็นเรื่องชุมชนนี้ การศึกษาทั้งที่ลาตินอเมริกาและที่อื่นเคยชี้ว่า ขบวนการทางสังคมช่วงหลังทศวรรษ 1970 หลายขบวนการมีชุมชนชนบท หรือชุมชนชนกลุ่มน้อย เป็นพื้นฐานอยู่เบื้องหลัง กรณีของไทยขบวนการสมัชชาคนจน ขบวนการชาวประมงพื้นบ้าน ขบวนการชาวเขา ขบวนการป่าชุมชน ล้วนแล้วแต่มีฐานอยู่ที่ชุมชน หรือเป็นขบวนการระดับชุมชน ไม่ใช่ปัจเจกบุคคล วาทกรรมเรื่องวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ว่าเป็นขบวนการ

เคลื่อนไหวทางสังคมก็โยงกับชุมชน ผู้ศึกษากรณีของไทยอาจต้องมองเรื่องนี้เป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญ นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องการสร้างเครือข่าย (network) ระหว่างขบวนการของชุมชนต่าง ๆ เป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และกระจายขบวนการออกไปครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของสังคมกว้างขวางมากขึ้น (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2538 : 141)

อนึ่งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมประเทศโลกที่สามที่มีฐานอยู่ที่ชุมชนหลายขบวนการ เป็นขบวนการเกี่ยวกับทางเลือกการพัฒนา การสร้างจินตภาพถึงสังคมที่มุ่งหวังหรือมีลักษณะเป็นการสร้างกระบวนการทัศน์ที่ขัดกับกระบวนการทัศน์ของรัฐหรือทางการเมืองแนวทางและการจัดองค์กรการผลิตของเศรษฐกิจสังคมไทย ในทำนองเดียวกับที่ เกล ออมเวิร์ทได้ตั้งข้อสังเกตไว้ กรณีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ที่อินเดีย

ในกรณีที่ชุมชนที่เกี่ยวข้องเป็นชนกลุ่มน้อย หรือมีอัตลักษณ์แตกต่างไปจากสังคมโดยรวม ขบวนการอาจโยงกับการต่อสู้เพื่อให้ระบบคิดหรือระบบคุณค่าของชุมชน หรือภูมิปัญญาของชุมชนเป็นที่ยอมรับและเกิดผลในทางปฏิบัติ

6. ทฤษฎี resource mobilization และ political process ของนักทฤษฎีอเมริกันไม่ได้ให้วิธีคิดเพื่อช่วยให้เข้าใจที่มาและบทบาทของขบวนการทางสังคมของประเทศโลกที่สาม แต่ก็มีประโยชน์เมื่อต้องการ (1) วิเคราะห์การจัดองค์กร ยุทธศาสตร์ (2) ค้นหาสาเหตุของความล้มเหลวหรือความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของขบวนการ และ (3) วิเคราะห์ผลกระทบของขบวนการต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทฤษฎี resource mobilization อธิบายว่าปัจเจกบุคคลเข้าร่วมขบวนการเพราะคาดหวังจะได้ประโยชน์จากขบวนการเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ (เช่น กฎหมายใหม่ นโยบายใหม่ ฯลฯ) และวิเคราะห์ว่าขบวนการจะประสบความสำเร็จได้จะต้องมีกำลังทรัพย์ (ทรัพยากร) ยุทธศาสตร์ และการสร้างเครือข่ายกับกลุ่มอื่น ๆ

ประโยชน์ของขบวนการทางสังคม

การเคลื่อนไหวที่ปฏิเสธวิธีการใช้ความรุนแรง ขบวนการเคลื่อนไหวใหม่ปฏิเสธวิธีการใช้ความรุนแรงขณะเดียวกันเป้าหมายการต่อสู้ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจรัฐ ดังคำนิยามที่กระทำกันในแวดวงการเมืองแบบเก่า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมต่อต้าน-ขัดขืน (resistance) ขบวนการเคลื่อนไหวใหม่สร้างวัฒนธรรมการต่อต้าน/ขัดขืน วัตถุประสงค์มีหลากหลาย เพื่อระดมยกระดับจิตสำนึก/การรับรู้ของประชาชน ในเรื่องการต่อต้าน/ขัดขืน เพื่อสร้างคุณค่า ความเชื่อชุดใหม่ ขณะเดียวกันเพื่อลดความชอบธรรมของระบบเดิมที่ดำรงอยู่ โดยเฉพาะการลด

ความชอบธรรมของอำนาจรัฐ ในรูปของสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐ (civil disobedience) หรือ อารยะขัดขืน และเป็นการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในระดับโลก ที่การเมืองในระบบพรรคไม่อยู่ในฐานะที่กระทำได้ (แข็งทื่อ มีเป้าหมายคับแคบ หวังเพื่อการชนะในการเลือกตั้ง) ไม่ได้สนใจปัญหาในระดับโลกการปฏิวัติที่รุนแรงก็ไม่สามารถนำไปสู่การจัดระเบียบโลกอันเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลกได้

สรุป

ขบวนการทางสังคมเป็นการกระทำกร่วมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีผลเปลี่ยนแปลงสังคมในทางสร้างสรรค์ ประเด็นที่ควรกล่าวถึงในการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้อง มิได้หวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่เขาใจผู้ร่วมขบวนการอาจจะมิหรือไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้ แต่เมื่อขบวนการแข็งแกร่งมากขึ้น ขยายออกไปหรือมีความยั่งยืน ก็อาจจะเปลี่ยนระบบค่านิยม (Values) สถาบัน (Institutions) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับประชาชนได้

ในการศึกษาขบวนการทางสังคมมีความจำเป็นต้องนำขบวนการโต้กลับมาวิเคราะห์ เพราะรัฐบาลแทบทุกประเทศมีขบวนการโต้กลับที่ทรงประสิทธิภาพ สังคมโดยผ่านสื่อมวลชนมีขบวนการโต้กลับด้วย เช่น วาทกรรมต่อต้านชาวเขาวาทกรรมต่อต้านชาวสลัม ในประเด็นนี้วรรณกรรมจากลาตินอเมริกามีการวิเคราะห์ที่ลุ่มลึกกว่า เท่าที่ได้วิเคราะห์มาดูจะเป็นเรื่องแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นระดับมหภาค (Macro) เป็นการมองจากระบบโครงสร้างรวมเสียเป็นเกณฑ์ การศึกษาวิจัย ณ ระดับย่อย (Micro) คือศึกษาจากประสบการณ์ของขบวนการระดับย่อยจริง ๆ น่าจะให้ความกระจ่างและแนวคิดใหม่ ๆ เรื่องขบวนการทางสังคมในประเทศไทยได้ดีที่สุด อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การคิดทฤษฎีที่สอดคล้อง ทั้งนี้เพราะดังที่กล่าวตั้งแต่ต้น “เนื้อหาทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะต้องได้มาจากเรื่องราวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม” การศึกษาทฤษฎีและประสบการณ์จากประเทศอื่นเพียงช่วยให้เราสามารถตั้งคำถามให้ถูกประเด็นขึ้นเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2532). *กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจประเทศไทย : บทวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง พ.ศ. 2475-2531*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. (2538). *สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไฉไล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ -ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- อภิญา เพื่องฟูสกุล. (2543). พื้นที่ในทางสังคมศาสตร์. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 12(2), 66.
- อารีรัตน์ ปานจับ. (2544). ก้าวต่อไปของการศึกษาและการพัฒนาชนบทไทย. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 2(34), 32-54.

นโยบายสาธารณะ : แนวคิดสู่การปฏิบัติ*

PUBLIC POLICY : CONCEPTS INTO ACTION

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก)

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Khammag)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: natthapong1981@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 17 เมษายน 2566; วันตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2566

Received 16 March 2023; Revised 17 April 2023; Accepted 21 April 2023

บทคัดย่อ

นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมและกรอบแนวคิด เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ ข้อเสนอเพื่อนำไปปฏิบัติ อันเกิดจากการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย โดยรัฐ จะดำเนินการในรูปของโครงการหรือกิจกรรม และรัฐก็เป็นผู้รับผิดชอบทั้งในการบริหาร นโยบาย และในเชิงคุณธรรม รัฐใช้นโยบายสาธารณะเพื่อภารกิจในการแก้ปัญหาให้กับ ประชาชน และตอบสนองความต้องการของประชาชน สาระสำคัญของนโยบายคือการกำหนด ทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่อนาคต จึงมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์ มีแผนงาน ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีองค์การรองรับการดำเนินการ เป็นต้น อีกทั้งมีวงจรการ ดำเนินการประกอบด้วย การก่อตัว การกำหนด การตัดสินใจ การนำไปปฏิบัติ และการ ประเมินนโยบายสาธารณะ ตามลำดับ

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, การปฏิบัติ

* พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (คำมาก). (2566). นโยบายสาธารณะ : แนวคิดสู่การปฏิบัติ.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(2), 24-35.

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Khammag). (2023). Public Policy : Concepts into Action.

Modern Academic Development and Promotion Journal. 1(2), 24-35.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.8>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/about/editorialTeam>

Abstract

Public policy is an activity and conceptual framework. Is a need or purpose proposal to implement arising from the decision of the government which has legal power The state will operate in the form of projects or activities. And the state is responsible for both policy administration and morally the state uses public policy for the purpose of solving problems for the people. and meet the needs of the people. The essence of the policy is to determine the direction of the country's development towards the future. Therefore, there are important elements such as objectives, there is a plan to achieve the objectives. There is an organization to support the operation, etc. There is also an operation cycle consisting of formation, determination, decision making, implementation. and public policy assessment, respectively.

Keywords: Public Policy, Action

บทนำ

นโยบายสาธารณะนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐในการบริหารประเทศ ความก้าวหน้าของแต่ละประเทศในประชาคมโลกนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลในประเทศนั้นๆ ซึ่งรู้จักกันในนามของนโยบายสาธารณะ โดยจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในแต่ละประเทศ ทั้งในด้านการศึกษาด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง ด้านสาธารณสุข ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่า นโยบายสาธารณะล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้การปกครองรูปแบบใดย่อมจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นโดยสถาบันทางการเมือง หรือหน่วยงานทางการบริหารของรัฐต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ในฐานะของผู้ที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรงหรือทางอ้อม ก็จะต้องอยู่ในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะที่ถูกกำหนดขึ้นทั้งสิ้น

พระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” หัวใจสำคัญของนโยบายสาธารณะทุกนโยบาย คือ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน นักการเมือง และรัฐบาล เพราะทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น โดยเกี่ยวข้องในกระบวนการใด ก็ต้องมีจิตสำนึกหรือตระหนักในเรื่องของประโยชน์สุขและประโยชน์สาธารณะเสมอ

ดังนั้น เมื่อนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตประชาชนทุกคนในสังคม การเรียนรู้และทำความเข้าใจกับนโยบายสาธารณะ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยผู้เขียนจะนำเสนอสาระสำคัญของนโยบายสาธารณะที่เป็นปัจจุบันต่อไป

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

จากการประมวลเนื้อหาความหมายของนโยบายสาธารณะจากแนวคิดของนักคิด นักวิชาการทั่วโลกในแง่มุมต่างๆ ก็พบว่า มีนักคิดนักวิชาการได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะไว้ค่อนข้างหลากหลายในเชิงเนื้อหา แต่ก็มีนัยไปในทิศทางเดียวกัน ดังจะได้นำเสนอทัศนะของนักวิชาการเหล่านั้น ต่อไปนี้

David Easton (1953 : 19) นโยบายสาธารณะ หมายถึง การจัดสรรผลประโยชน์หรือคุณค่าแก่สังคม ซึ่งกิจกรรมของระบบการเมืองนี้จะกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจสั่งการ ซึ่งสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นผลมาจาก “การจัดสรรค่านิยมของสังคม” ทั้งนี้ Easton ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตัดสินใจนโยบายกับประชาชนในสังคมว่า การตัดสินใจนโยบายใดๆ ของรัฐบาลจะต่อคำนึงถึงค่านิยมและระบบความเชื่อของประชาชนในสังคมเป็นสำคัญ

Ira Sharkansky (1970 : 1) นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาล ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของรัฐบาล อาทิเช่น การจัดการศึกษา การจัดสวัสดิการ และการก่อสร้างทางหลวงโดยรัฐ รวมทั้งข้อกำหนดและระเบียบในการควบคุมและกำกับกับการดำเนินกิจกรรมของปัจเจกบุคคลและนิติบุคคลทั้งหมด ตลอดจนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ อาทิ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยของตำรวจ การตรวจสอบราคาสินค้า การควบคุมการค้าจำหน่ายยาและอาหาร เป็นต้น

James E. Anderson (1970 : 1) นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของรัฐที่มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างและติดตามด้วยผู้กระทำ หรือการ

ปฏิบัติ ซึ่งอาจจะปฏิบัติโดยคนๆ เดียวหรือคณะบุคคลก็ได้ ในการที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

- 1) ต้องมีวัตถุประสงค์
- 2) เป็นแนวทางปฏิบัติ
- 3) การปฏิบัติจะต้องเกิดขึ้นจริง
- 4) การปฏิบัติจะเป็นไปในเชิงบวก หรือเชิงลบก็ได้

Thomas R. Dye (1978 : 5) นโยบายสาธารณะ หมายถึง สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำ จึงครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดของรัฐบาลทั้งกิจกรรมที่เป็นกิจวัตร และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในบางโอกาส ในส่วนของการเลือกที่จะไม่กระทำนั้น Dye ก็ถือว่า เป็นนโยบายสาธารณะเช่นเดียวกัน อาทิเช่น การที่รัฐบาลบางประเทศยกเลิกนโยบายการเกณฑ์ทหาร นั่นคือ รัฐบาลเลือกที่จะไม่บังคับให้ชายฉกรรจ์ทุกคนต้องเป็นทหารรับใช้ชาติ แต่เปลี่ยนเป็นการรับตามความสมัครใจ

จากความหมายของนโยบายสาธารณะดังกล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถบ่งชี้สาระสำคัญของนโยบายสาธารณะได้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมและกรอบแนวคิด เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ ข้อเสนอเพื่อนำไปปฏิบัติ อันเกิดจากการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย โดยรัฐจะดำเนินการในรูปของโครงการหรือกิจกรรม และรัฐก็เป็นผู้รับผิดชอบทั้งในการบริหารนโยบาย และในเชิงคุณธรรม

ประเภทของนโยบายสาธารณะ

การจำแนกประเภทของนโยบายสาธารณะ เมื่อพิจารณาโดยสังเขปแล้ว จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทของนโยบายสาธารณะได้กระทำกันไว้หลายทาง เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ กันตามขอบข่ายของผลกระทบของนโยบาย หรือแม้กระทั่งตามลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่ ในทรรศนะของ Theodore Lowi (1964 : 677) ที่นักวิชาการส่วนใหญ่มักจะให้ความสนใจ ได้จำแนกนโยบายออกเป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม ที่มาของนโยบายดังกล่าว เกิดขึ้นเพราะบุคคลและกลุ่มบุคคลโดยทั่วไปมีผลประโยชน์และความต้องการที่แตกต่างกันความต้องการเหล่านี้โดยทั่วไปมักไม่เหมือนกันและ

ขัดแย้งกันอยู่เสมอ ดังนั้น การกำหนดนโยบายที่ออกมาในลักษณะดังกล่าวย่อมช่วยให้ความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นมีข้อยุติลงได้

2) นโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distribution Policy) เป็นนโยบายที่เกี่ยวกับการกระจาย แจกจ่ายสินค้าและบริการให้กับประชาชนกลุ่มต่างๆ เช่น การให้บริการทางด้านการศึกษา สาธารณูปโภค การจัดสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น การแจกจ่ายสินค้าและบริการดังกล่าวของรัฐบาล นอกจากจะเป็นการแจกจ่ายในภาวะปกติแล้ว บางครั้ง อาจเป็นการจัดสรรหรือแจกจ่ายในภาวะฉุกเฉินด้วย

3) นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistribution Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อจัดสรรทรัพยากรใหม่ในสังคมเพื่อให้เกิดการกระจายเพิ่มขึ้น คำว่าทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะทรัพยากรทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากหมายรวมถึงทรัพยากรทางการเมืองและทางสังคมด้วย ตัวอย่างของนโยบายนี้ที่เห็นได้ชัดเจน ก็คือ นโยบายภาษีก้าวหน้า (Progressive Tax Policy) ซึ่งเป็นภาษีที่มีอัตราสูงเมื่อฐานภาษีมีขนาดใหญ่ขึ้น วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีประเภทนี้ นอกจากรัฐบาลจะนำมาใช้จ่ายในกิจการของรัฐเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยทั่วไปแล้ว (เช่น การศึกษา การป้องกันประเทศ ฯลฯ) ยังสามารถนำเงินที่ได้จากนโยบายภาษีดังกล่าวมาอุดหนุนช่วยเหลือให้ผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ที่ยากจนได้อีกด้วย ดังนั้น นโยบายภาษีดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างหนึ่งของนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ นอกจากนี้ ก็ยังมีนโยบายภาษีประเภทอื่นๆ อีก ที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างของนโยบายประเภทนี้ได้ เช่น นโยบายภาษีทรัพย์สิน นโยบายภาษีมรดก นโยบายภาษีที่ดิน เป็นต้น

4) นโยบายต้นแบบ (Constituent Policy) เป็นนโยบายที่มีผลกระทบต่อประชาชนในฐานะเป็นตัวแสดงทางการเมือง (Political Actor) โดยตรงเพราะนโยบายนี้ โดยทั่วไปจะกำหนดลักษณะระบบการเมือง สถาบันทางการเมือง เป็นต้น ตัวอย่างของนโยบายนี้ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง ในส่วนของ Almond & Powell (1963) ได้จำแนกประเภทของนโยบายสาธารณะมีลักษณะคล้ายกับแนวคิดของ Theodore Lowi มี 5 ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulative Policy or Capability)

ประการที่สอง คือ นโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distribution Policy or Capability)

ประการที่สาม คือ นโยบายที่เกี่ยวกับการนำเอาทรัพยากรในสังคมมาใช้ (Extractive Policy or Capability)

ทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้ มีคำอธิบายเช่นเดียวกันกับแนวคิดการจัดประเภทของ Lowi แต่จะมีสาระสำคัญที่แตกต่างกันใน 2 ประการที่เหลือ คือ

ประการที่สี่ คือ นโยบายในการตอบสนองความต้องการของคนในสังคม (Responsive Policy or Capability) สำหรับนโยบายในการตอบสนองความต้องการของคนในสังคมเป็นนโยบาย ที่มีต่อความเคลื่อนไหวของกลุ่มคน ถ้าระบบการเมืองละเลยหรือปล่อยให้กลุ่มชนเกิดความหวังและความต้องการโดยไม่ได้มีการตอบสนอง ในระยะยาวอาจจะเกิดความตึงเครียดที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงได้

ประการที่ห้า คือ นโยบายที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ (Symbolic Policy or Capability) นโยบายที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์เป็นนโยบายที่ช่วยหรือมีส่วนช่วยในการธำรงรักษาระบบการเมือง ช่วยสนับสนุนความชอบธรรมของผู้ปกครองและตัวระบบการเมือง ตัวอย่างของสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ เช่น ธงชาติ อนุสาวรีย์ บุคคลสำคัญ เป็นต้น

วาทกรรมของนโยบายสาธารณะ

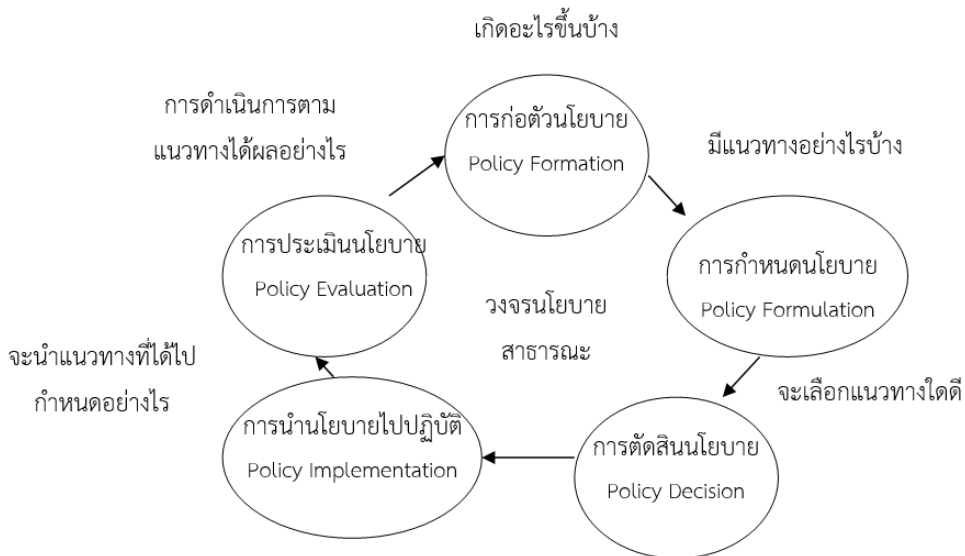
ในการศึกษาทางด้านนโยบายสาธารณะ มีความจำเป็นที่ผู้ศึกษาจะต้องเข้าใจวาทกรรมของนโยบาย ซึ่งผู้เขียนมองว่า นโยบายก็เหมือนสิ่งมีชีวิต กล่าวคือมีการเริ่มต้นและมีการจบลงหรือสิ้นสุด โดยมีช่วงเวลาของการดำรงอยู่ ส่วนจะมีระยะยาวนานเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับผู้กำกับนโยบายนั้นๆ โดยเฉพาะนโยบายสาธารณะก็ขึ้นอยู่กับอายุของรัฐบาลที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย หากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล นโยบายก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนตามไปด้วย

จากการศึกษาก็พบว่า วาทกรรมของนโยบายสาธารณะ มีด้วยกัน 5 ขั้นตอน คือ

1. การก่อตัวนโยบาย (Policy formation) เกิดอะไรขึ้นบ้าง
2. การกำหนดนโยบาย (Policy formulation) มีแนวทางอย่างไรบ้าง
3. การตัดสินใจนโยบาย (Policy decision) จะเลือกแนวทางใดดี
4. การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) จะนำแนวทางที่ได้ไป

ดำเนินการอย่างไร

5. การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation) การดำเนินการตามแนวทางได้ผลหรือไม่

ภาพที่ 1 แสดงวงจรของนโยบายสาธารณะ

1. การก่อตัวนโยบาย (Policy formation)

การศึกษาการก่อรูปนโยบายต้องเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ลักษณะสภาพของปัญหาสาธารณะให้ชัดเจน เพื่อให้มั่นใจว่า ปัญหาที่กำลังปรากฏอยู่นั้นเป็นปัญหาอะไร เกิดขึ้นกับคนกลุ่มใด และมีผลกระทบต่อสังคมอย่างไร รวมทั้งต้องการความแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาแค่ไหน และประชาชนในสังคมต้องการให้แก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ถ้าไม่แก้ไขจะเกิดผลอย่างไร และถ้ารัฐบาลเข้าไปแก้ไข ใครจะเป็นผู้ได้และเสียประโยชน์ ผลกระทบที่เกิดจากการแก้ไขตรงตามที่คาดหวังหรือไม่ ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการนำไปปฏิบัติต้องใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง การระบุปัญหาที่ชัดเจนจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา

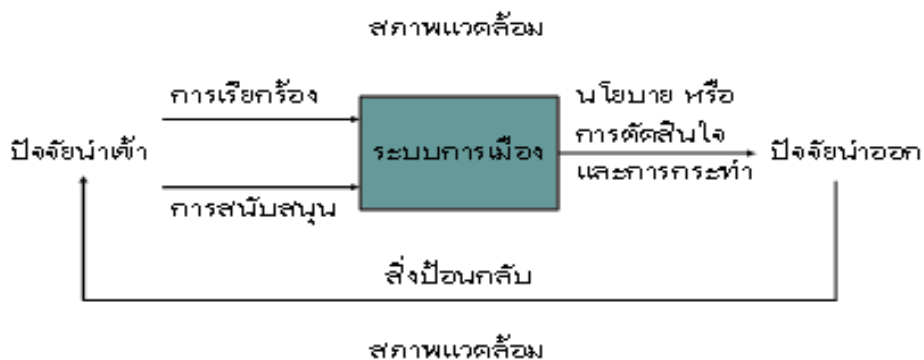
ปัญหาสาธารณะจะกลายเป็นประเด็นเชิงนโยบายหรือเข้าสู่วาระและได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบายสาธารณะมักจะต้องมีคุณลักษณะ

- 1) เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นจากความรุนแรงทางการเมือง เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาย้ายถิ่น เป็นต้น

- 2) มีการแตกตัวและขยายวงกว้างออกไป เช่น ปัญหาของความเป็นเมือง เป็นต้น
- 3) มีความกระเทือนต่อความรู้สึกและเป็นที่น่าสนใจของสื่อมวลชนทั่วไป เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาแรงงานเด็ก เป็นต้น
- 4) มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหามลภาวะ เป็นต้น
- 5) มีลักษณะท้าทายต่ออำนาจและความชอบธรรมของรัฐ เช่น ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน เป็นต้น
- 6) เป็นเรื่องร่วมสมัย เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น

2. การกำหนดนโยบาย (Policy formulation)

หากพิจารณาปัญหา เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะในกรอบการวิเคราะห์เชิงระบบ หรือทฤษฎีระบบ ของ David Easton จะได้ปัจจัยนำเข้า ระบบ ปัจจัยนำออกดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงทฤษฎีระบบของ David Easton (1953)

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัญหาทั่วไป ปัญหาสังคม ประเด็นปัญหาสังคม และข้อเสนอของสังคม ในสภาวะการณ์ที่สถานการณ์เมืองมีบทบาทสูง ปัจจัยนำเข้าอาจมาจากการที่พรรคการเมืองต่างๆ ได้นำเสนอนโยบายไว้ในการหาเสียง เช่น พรรคไทยรักไทยได้เสนอนโยบายโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยไว้ในการหาเสียง และในที่สุดก็กลายเป็นคำมั่นในการที่ต้องกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ เมื่อพรรคไทยรักไทยเข้ามาเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ ระบบการเมือง คือ ข้อเสนอของรัฐบาล ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลได้เสนอนโยบายต่างๆ

มากมาย เช่น นโยบายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต และนโยบายจัดสรรงบประมาณตามขนาดประชากร ให้กับหมู่บ้านและชุมชน

ปัจจัยนำออก คือ นโยบายซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของกฎหมายต่างๆ คือ พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ประกาศ และคำสั่งกระทรวง เป็นต้น

ขณะเดียวกันก็จะมีการป้อนกลับสู่ระบบการเมือง โดยมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นปัจจัยเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนกำหนดและเปลี่ยนแปลงนโยบาย ซึ่งมีทั้งปัจจัยที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้

3. การตัดสินใจนโยบาย (Policy decision)

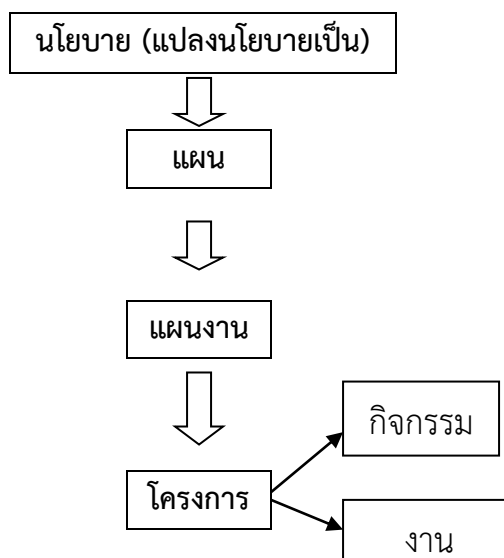
การเลือกนโยบาย หมายถึง การเลือกวิถีทางหรือแนวนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามต้องการ อาจรวมถึงนโยบายเทคนิคและกลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี หลักจริยธรรมหรือคุณธรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อค่านิยมที่เป็นรากฐานสำคัญในการเลือกนโยบาย

การพิจารณาทางเลือกนโยบาย

- ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายของทางเลือก
- ประสิทธิภาพ (Efficiency) ความสามารถในการผลิตผลโดยเปรียบเทียบจากต้นทุน
- ความพอเพียง (Adequacy) ความสามารถของการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่
- ความเป็นธรรม (Equity) การกระจายตัวของผลการดำเนินการตามทางเลือก
- การตอบสนอง (Responsiveness) ความสามารถในการเติมเต็มความต้องการของประชาชนกลุ่มต่างๆ
- ความเหมาะสม (Appropriateness) การพิจารณาเชิงคุณค่าและความเป็นไปได้ในทาง

4. การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation)

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ฝ่ายนิติบัญญัติ 2) ฝ่ายบริหารหรือระบบราชการ 3) กลุ่มกดดัน และ 4) องค์กรชุมชนหรือภาคประชาสังคม โดยรูปแบบในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ในหลักการบริหาร จะมีลักษณะ ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

เนื่องจากนโยบายสาธารณะ จะมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง ยากต่อการที่จะนำไปปฏิบัติ ในอดีตหลายนโยบายของรัฐบาลมองว่าเป็นนโยบายในเชิงอุดมคติ เพราะยากต่อการที่จะนำไปปฏิบัติ ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องเริ่มต้นโดยการแปลงนโยบายไปเป็นแผน แผนงาน และโครงการของหน่วยงานเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพนโยบายที่มีความเป็นนามธรรมสูงให้กลายเป็นรูปธรรมนำไปปฏิบัติได้

การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความยากง่ายของสถานการณ์ ปัญหาที่เผชิญอยู่ โครงสร้างตัวบทของนโยบายสาธารณะ และโครงสร้างนอกเหนือตัวบทบาทของนโยบายสาธารณะ เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

5. การประเมินผลนโยบาย (Policy evaluation)

เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติแล้ว เพื่อต้องการทราบถึงผลกระทบอันเกิดจากนโยบาย ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีการประเมินผลของนโยบาย ดังนั้น การประเมินนโยบาย จึงเป็นเรื่องของกระบวนการวัดคุณค่าของผลของการดำเนินการตามนโยบาย เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุป

นโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมและกรอบแนวคิด เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ ข้อเสนอเพื่อนำไปปฏิบัติ อันเกิดจากการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย โดยรัฐ จะดำเนินการในรูปของโครงการหรือกิจกรรม และรัฐก็เป็นผู้รับผิดชอบทั้งในการบริหาร นโยบาย และในเชิงคุณธรรม รัฐใช้นโยบายสาธารณะเพื่อกิจการในการแก้ปัญหาให้กับ ประชาชน และตอบสนองความต้องการของประชาชน สาระสำคัญของนโยบายคือการกำหนด ทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่อนาคต จึงมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์ มีแผนงาน ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีองค์กรมารองรับการดำเนินการ เป็นต้น อีกทั้งมีวงจรการ ดำเนินการประกอบด้วย การก่อตัว การกำหนด การตัดสินใจ การนำไปปฏิบัติ และการ ประเมินนโยบายสาธารณะ ตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- กุลธน ธนาพงศธร. (2535). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. ใน *เอกสารการสอนชุด วิชา นโยบาย สาธารณะ และการวางแผน*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จุมพล หนิมพานิช. (2547). *การวิเคราะห์นโยบาย : ขอบข่าย แนวคิดทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศศิชา สืบแสง. (2562). *นโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ*. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://www.google.co.th/url?sa>
- ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2533). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2543). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และ กระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- สมพิศ สุขแสน. (2551). *นโยบายสาธารณะและการวางแผน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เสนห์ จัยโต. (2548). แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ. ใน *ประมวลสาระชุดวิชานโยบายสาธารณะและการบริหารโครงการ*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อมร รักษาสัตย์. (2518). *สถาบันและกระบวนการเพื่อการพัฒนา นโยบายในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- Almond, and G. Bingham Powell, Jr. (1963). *Comparative Politics : A Development Approach*. Boston : Little, Brown and Company.
- Carl J. Friedrich. (1963). *Man and His Government: An Empirical Theory of Politics*. New York: McGraw-Hill.
- Clarke Cochran and other. (1982). *American Public Policy: An Introduction*. New York: St. Martin's Press.
- David Easton. (1953). *The Political System: An inquiry into the state of political science*. New York: Alfred A. Knopf.
- Ira Sharkansky. (1970). *Policy Analysis in Political Science*. Chicago: Markham.
- James E. Anderson. (1975). *Politics and Economic Policy-Making*. Reading, MA.: Addison-Wesley.
- _____. (1975). *Public Policy Making*. New York: Holt, Winston Rinehart.
- Lynton K. Caldwell. (1970). *Environment: A Challenge in Modern Society*. New York: Double-day.
- R. Dye, Thomas. (1978). *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc.
- Robert Lineberry & Ira Sharkansky. (1970). *Urban Politics and Public Policy*. New York: Harpers Row.
- Theodore J. Lowi. (1964). American Business, Public Policy, Case-Studies, and Political Theory. *World Politics*, (16), 677.

การจัดการความขัดแย้ง*

CONFLICT MANAGEMENT

ศรีเสด็จ กองแกน

Srisadet Kongkan

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Phetchabun Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: prisee2529@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 17 เมษายน 2566; วันตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2566

Received 16 March 2023; Revised 17 April 2023; Accepted 21 April 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งอย่างหนึ่ง ความขัดแย้งนำไปสู่ความสร้างสรรค์ได้หากเข้าใจและมีการจัดการที่ดี แต่ความขัดแย้ง ถ้ามากเกินไป ขาดความเข้าใจ และขาดการจัดการที่ดีก็กระทบไปสู่ความรุนแรงและความเสียหายที่ตามมา ทั้งนี้ มนุษย์เราดำรงชีพประจำวันควบคู่ไปกับปัญหาความขัดแย้งไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ที่อาจจะเกิดขึ้นมากมายต่างกันในแต่ละบุคคล แต่ละองค์กร ความขัดแย้ง มีทั้งเป็นประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ หากไม่ทำความเข้าใจและบริหารไม่ดี ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์เราต้องเข้าใจและคิดว่าเป็นเรื่องธรรมชาติเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ตราบใดที่ยังมีชีวิตและดำรงชีพร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

คำสำคัญ: การจัดการ, ความขัดแย้ง

Citation:

* ศรีเสด็จ กองแกน. (2566). การจัดการความขัดแย้ง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(2), 36-49.

Srisadet Kongkan. (2023). Srisadet Kongkan. Modern Academic Development and Promotion Journal. 1(2), 36-49.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.9>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

Abstract

This academic article aims to present conflict management. Where contradiction is the nature of all things Conflict can lead to creativity if understood and managed well. But the conflict, if too much, lacks understanding. And lack of good management will erupt into violence and damage as a result. Humans live their daily lives in conjunction with conflicts, whether economic, social, cultural and political, that may occur in different ways. In each individual, in each organization, conflicts are both beneficial and beneficial. and to no avail If not understood and managed poorly, then it is essential that human beings understand and think that it is natural and inevitable. as long as they live and live together with other people in society.

Keywords: Conflict, Management

บทนำ

การจัดการความขัดแย้งในองค์กรในสังคมทุกระดับไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ ถือเป็นเรื่องปกติ หากปล่อยละเลยหรือเพิกเฉยอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต แต่หากมีการจัดการความขัดแย้งได้ ผลที่เกิดขึ้นจะสร้างความเจริญพัฒนาไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนและจะส่งผลดีต่อการบริหารงานคุณภาพในองค์กร

ในการปฏิบัติงาน ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ ในงานพัฒนาชุมชนก็เช่นเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงาน ด้านนี้ หรือเรียกว่านักพัฒนา ย่อมไม่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ตามลำพังเพียงผู้เดียว แต่ต้องทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานอื่น ๆ ในหน่วยงาน องค์กร รวมถึงต้องปฏิบัติร่วมกับประชาชนในชุมชนที่เข้าไปปฏิบัติงานพัฒนา ดังนั้นในการทำงานย่อมไปพบกับบุคคลหลายลักษณะ หลากหลายความคิดเห็น บางคนมีความคิดเห็นสอดคล้องกับตนเอง ผลงานก็สำเร็จได้อย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค ปัญหา แต่ที่ผ่านมา เช่น จากข่าวในหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น มีข่าวเรื่องความขัดแย้งปรากฏให้เห็นบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดผลกระทบต่องานพัฒนา ทำให้งานต้อง ชะงัก ชะลอ บางครั้งถึงกับต้องล้มเลิกโครงการลงกลางคัน นอกจากนี้ยังส่งผลเสียหายต่อความรู้สึก สุขภาพกาย และจิตของ ผู้ปฏิบัติ ที่ประสบปัญหาความขัดแย้ง ดังนั้น

การหันมาสนใจและศึกษาความขัดแย้ง จึงเป็นสิ่งสำคัญ ต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล งานสำเร็จความเป้าหมายคนก็มี สุข สนุกกับการทำงานพัฒนา (พีรธร บุญยรัตน์, บุญส่ง ถวายเงิน และ พัฒน์ศักดิ์ กระต่ายน้อย, 2552 : 6)

โลกนี้ไม่มีอะไรถูกใจเราไปเสียทุกอย่าง เพราะตั้งแต่เกิดมาทุกคนล้วนต้องเจอความขัดแย้งไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ ไล่ตั้งแต่ในบ้านก็เจอความขัดแย้งภายในครอบครัว ไปโรงเรียนก็พบความขัดแย้งกับเพื่อนฝูง กระทั่งถึงวัยทำงานก็ยังไม่พ้นความขัดแย้งในองค์กรอีก ทำเอาหลายคนเซ็ดขยายตาจนไม่กล้าเผชิญหน้ากับความขัดแย้งเลยก็มี อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งไม่ได้เป็นสิ่งน่ากลัวเสมอไป หากเรารู้จัก การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management) อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นตัวช่วยในการก้าวข้ามสถานการณ์ต่าง ๆ และรับมือกับความวุ่นวายได้อย่างสบายใจ วันนี้เราจึงมาทำความรู้การบริหารความขัดแย้งกันให้มากขึ้น ก่อนจะไปเผชิญหน้ากับมันให้รู้แล้วรูดกัน

ความหมายของความขัดแย้ง

ความหมายของความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เมื่อบุคคลมีเป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน และความแตกต่างเหล่านี้จะก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งต่อมาภายหลัง

ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า *confligere* ตามความหมายของ Webster Dictionary คำว่า Conflict หมายถึง การต่อสู้ การสงคราม การไม่ถูกกันเมื่อความสนใจ ความคิดหรือการกระทำไม่เหมือนกัน (อาภรณ์ จันทรสว่าง, 2545)

ความขัดแย้งตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 137) หมายถึง การไม่ลงรอยกัน ซึ่งหากจะแยกพิจารณาคำว่า “ขัด” ราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 133) หมายถึง การไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ผืนไว้และคำว่า “แย้ง” ราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 681) หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง ประกอบด้วยอาการทั้งขัดและแย้ง ซึ่งหมายถึงการที่ทั้งสองฝ่ายจะไม่ทำตามกันแล้วยังพยายามที่จะต้านเอาไว้อีกด้วย

ความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไป ด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริง หรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540 : 11)ความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็น ค่านิยม และ เป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน รวมทั้งการต่อสู้เพื่อทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด

หรือการที่ฝ่ายหนึ่งรุกล้ำ หรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผล ซึ่งเป็นปฏิกริยาในทางลบส่วนแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งในปัจจุบัน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540) ได้รวบรวมประเด็นความขัดแย้งไว้ว่าความขัดแย้งอาจเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานในองค์กร ควรจะมีการบริหารความขัดแย้งให้เกิดผลดีที่สุด ความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์หรืออาจมีโทษขึ้นอยู่กับวิธีการบริหารในองค์กรที่ดีที่สุดจะมีความขัดแย้งในระดับที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งในองค์การ ความขัดแย้งเป็นของดีเพราะจะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามหาทางแก้ปัญหา

นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาเห็นว่า “ความขัดแย้งเป็นผลผลิตของสิ่งแวดล้อมในทางสังคม (Social environments)” ส่วนนักเศรษฐศาสตร์เห็นว่า “ความขัดแย้งเป็นการศึกษาและการวิเคราะห์ถึงระหว่างผู้แสดงในรายการบางรายการที่หายากและมีคุณค่า (ทางวัตถุ) ส่วนนักรัฐศาสตร์เห็นว่า “...เป็น สัมพันธภาพระหว่างอำนาจ อิทธิพล และอำนาจหน้าที่เป็นพฤติกรรมทางสังคม มองที่การแบ่งอำนาจทางสังคม เกี่ยวกับอำนาจ กระบวนการตัดสินใจระหว่างสถาบันต่างๆ การเมืองระหว่างเอกชน กลุ่ม และชาติ และสัมพันธภาพเช่นนั้น ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างบุคคล (ระหว่างผู้ตัดสินใจด้วยกัน) สังคม (รัฐบาลระดับต่างๆ) ระบบ” (อรุณ รักธรรม, 2526 : 4 อ้างจาก Albert F. Eldridge, 1979 : 4-5)

สมยศ นาวิการ (2540 : 772) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความขัดแย้ง คือการไม่เห็นพ้องที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคลสองคน หรือกลุ่มสองกลุ่ม หรือมากกว่า ภายใต้ความขัดแย้งขององค์การ บุคคล หรือกลุ่ม อาจจะมีขัดขวางเป้าหมาย หรืองานระหว่างกัน

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภะ (2542 : 141) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความขัดแย้ง (conflict) คือสภาพของความไม่ราบรื่นที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม เนื่องจากมีความต้องการหรือผลประโยชน์ขัดแย้งกันและไม่สามารถตัดสินใจ หรือหาข้อตกลงร่วมกันได้

โบวีและคณะกล่าวว่า ความขัดแย้ง (conflict) คือ สิ่งที่มีความเห็นไม่ตรงกัน (disagreement) ซึ่งเป็นผลมาจาก ความแตกต่างกันระหว่างบุคคลแต่ละคนมากกว่า 2 คนขึ้นไป หรือกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่ม ขึ้นไป (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ 2542 : 475 อ้างจาก Bovee and others, 1993 : 521)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545 ให้คำอธิบาย “ขัดแย้ง” ว่า “ขัด” หมายถึงไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขึ้นไว้ ส่วน “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงกัน ไม่ลงรอยกัน ด้านไว้ ทานไว้รวม

ความแล้ว ความขัดแย้งหมายถึง “สภาพความไม่ลงรอยกัน คือไม่ยอมทำตามและยังมีความต้านทานไว้”

พจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับ Webster’s English Dictionary กล่าวว่าความขัดแย้ง (Conflict) มาจากรากศัพท์ภาษาลาตินว่า Conflictus ซึ่งแปลว่าการต่อสู้ การสงคราม การเป็นปรปักษ์ต่อกัน ความไม่เห็นด้วย ความพยายามที่จะเป็นเจ้าของ การเผชิญหน้าเพื่อมุ่งร้าย การกระทำที่ไปด้วยกันไม่ได้ในลักษณะตรงกันข้าม การไม่ถูกกันเมื่อมีความสนใจ ความคิด หรือการกระทำที่ไม่เหมือนกัน

Herbert A. Simon และ James G. March ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า “ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากการตัดสินใจทำให้คนหรือกลุ่มคนลำบากใจต่อการเลือกสิ่งหนึ่งสิ่งใด” (Simon and March, 1958 : 12)

Lawrence F. Shaffer และ Edward J. Shoben ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า “ความขัดแย้งเป็นการเร่งเร้าของความเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน อันเกิดจากความต้องการที่ไม่สอดคล้องกันหรือความต้องการที่ไปด้วยกันไม่ได้” (Shaffer and Shoben, 1965 : 99)

Kae K. Chung และ Leon C. Megginson ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า “ความขัดแย้ง คือการดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้ซึ่งความต้องการ ความปรารถนา ความคิด ความสนใจของบุคคลที่ไปด้วยกันไม่ได้ หรือที่เป็นตรงกันข้าม ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต้องเผชิญกับเป้าหมายที่ไม่สามารถทำให้ทุกฝ่ายพอใจ” (Chung and Megginson, 1981 : 252)

Roy W, Pneuman และ Margaret E. Bruehl ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า “ความขัดแย้ง เป็นสภาพการที่เกิดขึ้นเมื่อมี 2 ฝ่าย หรือมากกว่า 2 ฝ่าย ที่ต้องทำงานโดยพึ่งพาอาศัยกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีความเห็นที่ไปด้วยกันไม่ได้หรือไม่สอดคล้องกัน” (Pneuman and Bruehe, 1982 : 93)

David L. Brown ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า “ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกันหรือพฤติกรรมที่ไปด้วยกันไม่ได้ระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่มีความสนใจแตกต่างกัน พฤติกรรมที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในที่นี้ หมายถึง การกระทำของฝ่ายหนึ่งที่ตั้งใจไปยับยั้งสกัดกั้นหรือสร้างความคับข้องใจให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง” (Brown, 1983 : 4-5)

แอนดรู เจ ดูบิน (Andrew J, Dubin, 1984 อ้างถึง www.thai-deuts.ch.eu) เห็นว่าความขัดแย้งเป็นการขัดขวางของบุคคลอื่น หรือการใช้กำลังขัดขวางของบุคคลอื่นหรือการใช้กำลังที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดขึ้นมา ซึ่งภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มคนสองกลุ่มหรือมากกว่า

(อาจเป็นบุคคล กลุ่มคน องค์กร ประเทศ)ต่างก็รับรู้ถึงเป้าหมาย คุณค่าหรือเหตุการณ์ที่ไม่สามารถจะร่วมได้

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987 : 273) กล่าวถึง โดยมีแนวคิด ว่าบุคคลแตกต่างกัน จึงใช้กลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้งไม่เหมือนกัน แต่ละคนมีรูปแบบ การแก้ปัญหาเป็นของตนเองและเนื่องจากการจัดการความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นคน จึงสามารถเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และหาวิธีการใหม่ๆที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความ ขัดแย้ง ประเด็นหลักที่ต้องใส่ใจคือ (1) การบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัว (2) การรักษา สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

Jame A.F. Stoner และ Charies Wankkel ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า “ความขัดแย้ง หมายถึง ความไม่เห็นด้วยระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือกลุ่มบุคคล เกิดขึ้นจากความจริงที่ว่าเขาต้องแบ่งสรร ปันส่วนทรัพยากรต่างๆ หรือกิจกรรมการทำงาน หรือเกิดจากความแตกต่างในฐานะตำแหน่ง เป้าหมาย คุณค่า และการรับรู้” (Stoner and Wankel, 1987 : 379)

กรีนเบิร์กและบาร์อน(Greenberg & Baron, 1997 : 380) ได้นิยามความขัดแย้ง ว่าหมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่ม รู้ว่าบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นได้ปฏิบัติอย่าง ใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลเสียในทางลบ หรือสร้างความไม่เท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นต่อความต้องการ หรือผลประโยชน์ของตน

โรบินสัน (Robbins, 1998 : 434) นิยามความขัดแย้งหมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับรู้ว่ายฝ่ายตรงข้ามมีความรู้สึกที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่บุคคล เหล่านั้นต้องการ

กอร์ดอน (Gordon, 2002 : 298) กล่าวว่า ความขัดแย้งคือ เรื่องของความไม่ลงรอย กัน ความตรงกันข้ามกัน หรือการต่อสู้ระหว่างสองฝ่ายขึ้นไป ซึ่งเกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียม กันทางอิทธิพลและรวมถึงความแตกต่างทางอำนาจของแต่ละฝ่าย

พรวด์และรูบิน (Pruitt & Rubinอ้างใน Lewicki, Saunders & Barry, 2006 : 18) นิยามความขัดแย้งว่าความไม่ลงรอยหรือความตรงกันข้ามกันอย่างรุนแรง อันสืบเนื่องมาจาก ประโยชน์ หรือความเชื่อว่าความปรารถนาในปัจจุบันของแต่ละฝ่ายไม่สามารถบรรลุได้พร้อม กัน

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้งหมายถึง ความไม่ลงรอยกัน เป็นปฏิสัมพันธ์โดยตรง ระหว่างบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กันในเรื่องของการติดต่อประสานงาน การสื่อสาร ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม แนวทางการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายและผลประโยชน์ทั้งของตนเองและสังคม

สาเหตุของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ หากเกิดขึ้นมาแล้วย่อมเป็นปัญหาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล และสังคมซึ่งเป็นข้อสังเกตว่า สังคมทุกสังคมไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง มีสาเหตุมากมายหลายประการ บางคนอาจบอกว่าการสื่อสารที่บกพร่อง บางคนกล่าวถึงโครงสร้างองค์การ สำหรับผู้เขียน ขอสรุปว่ามาจากพฤติกรรมของมนุษย์เรามีอยู่ 3 ประการ คือ ผลประโยชน์ ลักษณะของผู้เกี่ยวข้องของความขัดแย้ง และการข่มขู่ ดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่ม เกิดจากการแข่งขันที่บุคคลหรือกลุ่มไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่หวังไว้ แล้วทำให้เกิดกระบวนการทางจิตใจและการคิดภายในใจ ส่วนที่เป็นการรับรู้ การคิด อารมณ์ สุดท้ายทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออก ของบุคคลหรือกลุ่ม ที่ถูกขัดขวางมิให้ได้รับผลประโยชน์ จึงมองได้ว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาในจิตใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้น ทำให้ได้คำตอบว่าความต้องการที่เกิดขึ้นมาในตัวคนเรา แต่ละคนก็ต่างมีความต้องการไม่เหมือนกัน และแม้แต่ว่าคนเดียวก็ยังมีความต้องการแตกต่างกันได้ในเวลาที่ต่างกัน หากเมื่อคนเรามีความต้องการเกิดขึ้น ย่อมมีเป้าหมายที่ต้องได้มาเพื่อตอบสนองตามความต้องการของตนเอง และเมื่อถูกขัดขวางมิให้ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ จึงหมายความว่า ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นมา ณ จุดนั่นเอง

ความต้องการของมนุษย์ ตามแนวคิดทฤษฎี ของ แมกเกรเกอร์ (Douglas McGregor) ผู้จัดการจะจูงใจพนักงานโดยอาศัยสมมติฐานที่มีต่อบุคคล ผู้จัดการที่มีสมมติฐานว่ามนุษย์เป็นพวกทฤษฎี X มีแนวโน้มที่จูงใจพนักงาน โดยวิธีบังคับ ควบคุม ข่มขู่พนักงาน ผู้จัดการที่มีสมมติฐานว่ามนุษย์พวกทฤษฎี Y จะไม่ใช้ทฤษฎีวิธีการดังกล่าว แต่จะใช้วิธีสร้างความไว้วางใจ (Trust) และยอมให้พนักงานใช้วิธีควบคุมตนเอง (self control)

ความต้องการทางสังคม (Need for socialization) มีแนวโน้มที่จะให้บุคคลเปิดตัวเองสู่โลกภายนอก และมีความเป็นมิตร ขณะที่บางคนผู้ซึ่งไม่ต้องการทางสังคม มักจะมีแนวโน้มใน

การเก็บตนเองมากกว่า ซึ่งจะได้รับการอธิบายในรายละเอียด ในทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ของแมคคลีแลนด์ เป็นต้น

2. ความต้องการได้ผลประโยชน์จากฝ่ายหนึ่งด้วยวิธีการข่มขู่หมิ่น (Contentious Influence Strategies) เป็นวิธีที่ทำให้เกิดความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงเพิ่มขึ้น เนื่องจากวิธีนี้เมื่ออีกฝ่ายมีการตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกัน อาจทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นรุนแรงขึ้นดังจะเห็นจากข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ จากคดีอาชญากรรมที่มีการฆ่าและทำร้ายกันในทุกๆ วัน

3. บุคลิกภาพของบุคคลทำให้เกิดความขัดแย้ง บุคลิกภาพของคนเราบางอย่างเป็นสาเหตุของความขัดแย้งได้เหมือนกัน เช่น คนบางคนมีบุคลิกภาพที่ค่อนข้างแข็งไม่ยืดหยุ่น ไม่ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นมาจะไม่ยอมรับเอง แต่ชอบโทษว่าสิ่งอื่นเป็นต้นเหตุ คนพวกนี้จะเป็นผู้สร้างปัญหาความขัดแย้งกับคนอื่นเป็นอย่างมาก เพราะไม่รู้ตัวเอง ไม่ยอมยืดหยุ่นการรับรู้ ไม่ยอมมองประเด็นในแง่มุมของคนอื่น เอาแต่ใจตัวเองเป็นที่ตั้ง โดยมากคนพวกนี้จะมีสติปัญญาดี จึงมักจะใช้คำพูดและท่าทางที่เป็นการดูถูกคนอื่นในขณะที่อยู่ในสถานการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดเป็นอารมณ์ต่อต้านในหมู่ผู้ฟัง กลายเป็นเชื้อไฟลุกลามขยายความขัดแย้งให้ยุ่งยากมากขึ้นไปในที่สุด

นิวแมน และบรูล (Neuman and Bruehl, 1982) ได้แบ่งสาเหตุความขัดแย้งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ตัวบุคคลหรือกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างกันจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ประกอบไปด้วย

1.1 ภูมิหลังที่แตกต่างกันซึ่งประกอบไปด้วย วัฒนธรรมที่แตกต่าง การศึกษาที่แตกต่าง ค่านิยม ความเชื่อที่แตกต่าง ประสบการณ์ที่แตกต่าง

1.2 แบบฉบับ (Style) ที่แตกต่างกันซึ่งสามารถจำแนกได้คือ แบบฉบับทางจิตวิทยา (Psychological Style) เช่นวิธีคิด ความรู้สึก ประสาทสัมผัส แบบฉบับทางอารมณ์ (Emotional Style) แบบฉบับทางการเจรจา (Negotiation Style) แบบฉบับทางภาวะผู้นำ (leadership Style)

1.3 การรับรู้ที่บิดเบือน และการตีความหมายของการรับรู้ที่แตกต่างกัน

1.4 ความรู้สึกของแต่ละคนที่แตกต่างกันจะนำมาสู่ความขัดแย้งได้

2. การสื่อสารระหว่างกัน (Communication) ที่ไม่ดีซึ่งสามารถพิจารณาจากกระบวนการซึ่ง ประกอบไปด้วยสามส่วนคือ

2.1 ปัญหาจากผู้ส่งข่าว ได้แก่ผู้ส่งข่าวส่งข่าวไม่สมบูรณ์ หรือส่งข่าวน้อยไป ไม่มี ความชัดเจน ใน ความหมายไม่ถูกต้อง การแปลงความคิดเป็นข่าวสารไม่ถูกต้อง

2.2 ปัญหาจากสื่อที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม โดยมีการบิดเบือน มากเกินพอดี หรือมี สิ่งรบกวน

2.3 ปัญหาจากผู้รับกล่าวคือ ผู้รับมีความสามารถในการตีความไม่ดีพอ ความเข้าใจ ไม่ตรงกันกับผู้ส่งข่าว

3. สภาพของตัวองค์การที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งคือ

3.1 การมีทรัพยากรจำกัดจะทำให้มีการแข่งขันและแก่งแย่งกันก็จะทำให้เกิด ความขัดแย้งได้

3.2 ความไม่โปร่งใสความคลุมเครือในบทบาทหน้าที่ หรือโครงสร้างก็จะทำให้เกิด ความขัดแย้ง ได้

3.3 กฎเกณฑ์ในการทำงานที่เข้มงวดก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้

3.4 การแข่งขันในเรื่องต่างๆก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้

3.5 บุคคลหรือกลุ่มที่ได้รับข้อยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามบทบาท หรือมาตรฐานที่ กำหนดก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ซึ่งสอดคล้องกับ พรนพ พุกกะพันธ์ (2542) ที่กล่าวว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการที่เกิดจากความพยายามของฝ่ายหนึ่ง ที่ไปขัดขวางความพยายาม ของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามบรรลุเป้าหมาย ได้รับความก้าวหน้าหรือผลประโยชน์ตาม ที่ ต้องการด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่ง (Stephen P. Robbin, 1991) สาเหตุของความขัดแย้งที่สำคัญมี 6 ประการ

1. ความไม่พอเพียงของทรัพยากร ทำให้เกิดการแข่งขัน แย่งชิง เพื่อให้ตนเอง สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย จนบางครั้ง ละเลยความรู้สึกและความสัมพันธ์ของ ทีมงานและเพื่อนร่วมงาน

2. ลักษณะของงานที่ต้องพึ่งพากัน ถ้าหน่วยงานหรือบุคคลกลุ่มใดมีความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันความขัดแย้งก็就会有ความแปรผันและรุนแรงมากขึ้น

3. การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน การสื่อสารที่ดีจะต้องยึดหลัก “4Cs” คือ

Correct เนื้อหาต้องถูกต้อง เป็นจริง ไม่บิดเบือนซ่อนเร้น

Clear ต้องมีความชัดเจน ผู้รับข้อมูลจะต้องเข้าใจสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อสารได้ อย่างถูกต้อง

Concise ข้อมูลต้องกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ เน้นประเด็นสำคัญของเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร

Complete เนื้อหาจะต้องมีความสมบูรณ์ไม่ตกหล่นสาระที่มีความสำคัญต่อการสื่อสารในครั้งนั้น

4. ความคลุมเครือในเรื่องขอบเขตของงานและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ความไม่ชัดเจนในเรื่องการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน ความไม่ชัดเจนของขั้นตอนการทำงาน และความซ้ำซ้อนของการมอบหมายงานของผู้บริหาร

5. คุณลักษณะของแต่ละบุคคล เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความคิด ความคาดหวัง ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี การอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ประสบการณ์ ความพึงใจ ที่แตกต่างกัน

6 . บทบาทและหน้าที่ เนื่องจากแต่ละท่านได้รับบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไป ในสถานการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้ ภารกิจและเป้าหมายที่ได้รับก็แตกต่างกันไป ดังนั้น แนวคิด หลักคิดและบทบาทของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุของความขัดแย้งได้อย่างเป็นนัย

การจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้งถือเป็นเรื่องปกติของการอยู่ในสังคม ไม่ว่าสังคมจะเป็นสังคมครอบครัว สังคมเพื่อน สังคมการทำงาน ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่มากขึ้น ยิ่งมีโอกาที่จะเกิดความขัดแย้งได้มากยิ่งขึ้น แต่ความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่แย่เสมอไป วันนี้เรามาลองดูกันว่าจะสามารถใช้ความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร โดยพิจารณาจากทฤษฎีการบริหารความขัดแย้งภายในองค์กร

1. แนวคิดสมัยดั้งเดิม (Traditional View) ความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี หากหลีกเลี่ยงได้ ควรหลีกเลี่ยง ผู้บริหารจะต้องกำจัดความขัดแย้งขององค์กร โดยการออกกฎระเบียบ กระบวนการที่เข้มงวด เพื่อที่จะทำให้ความขัดแย้งหมดไป

2. แนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations View) จะสนับสนุนการยอมรับความขัดแย้ง และความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์ต่อภายในองค์กรได้บ้างในบางเวลา

3. แนวคิดสมัยใหม่ (Contemporary View) จะสนับสนุนความขัดแย้งบนรากฐานที่ว่า องค์กรที่มีความสามัคคี ความสงบสุข ความเยียบสงบ และมีความร่วมมือ หากไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น จากความขัดแย้ง การให้ความร่วมมือแก่องค์กรจะกลายเป็นความเฉื่อยชา อยู่เฉย และไม่ตอบสนองต่อความต้องการเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการคิดค้นใหม่ๆ

Filley (1975) ได้เสนอกระบวนการของความขัดแย้ง โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. สภาพก่อนเกิดความขัดแย้ง (Antecedent Condition of Conflict) เป็นลักษณะของสภาพการณ์ที่อาจปราศจากความขัดแย้ง แต่จะนำไปสู่การขัดแย้ง
2. ความขัดแย้งที่รับรู้ได้ (Perceived Conflict) เป็นการรับรู้จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่าง ๆ ว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น
3. ความขัดแย้งที่รู้สึกได้ (Felt Conflict) โดยอาจมีความรู้สึก ว่า ถูกคุกคาม ถูกเกลียดชัง กลัว หรือไม่ไว้วางใจ
4. พฤติกรรมที่ปรากฏชัด (Manifest Behavior) อาจแสดงความก้าวร้าว การแข่งขัน การโต้เถียงหรือการแก้ปัญหา
5. การแก้ปัญหาหรือระงับความขัดแย้ง (Conflict Resolution or Supervision) วิธีการแก้ไขความขัดแย้งมี 4 วิธี ได้แก่
 - 5.1 วิธีชนะ-แพ้ (Win-Lose Method)
 - 5.2 วิธีแพ้ทั้งคู่ (Lose-Lose methods)
 - 5.3 วิธีการที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ชนะ (Win-Win methods)
 - 5.4 วิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน หรือแบบชนะทั้งคู่ (Win-Win Method)

จอห์น สัน และจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987 : 273) มีแนวคิดว่าคุณคนแตกต่างกัน จึงใช้กลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้งโดยแต่ละคนมีรูปแบบการแก้ปัญหาเป็นของตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งในภาวะขัดแย้ง ประเด็นหลักที่ต้องใส่ใจ คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัว เมื่ออยู่ในภาวะขัดแย้ง คนแต่ละคนจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากผู้อื่น และการรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

แบบพฤติกรรมในการจัดการความขัดแย้ง 5 แบบ คือ

1. ลักษณะแบบ "เต่า" (ถอนตัว, หดหู่) มีลักษณะหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ยอมละวัตถุประสงค์และความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยการหลีกเลี่ยงไม่เผชิญกับคู่กรณี จะไม่ตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา
2. ลักษณะแบบ "ฉลาม" (บังคับ, ขอบใช้กำลัง) เป็นการแก้ปัญหความขัดแย้งโดยใช้อำนาจตามตำแหน่ง คำนิ่งถึงเป้าหมายงานหรือความต้องการของตนเองมากกว่าความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

3. ลักษณะแบบ "ตุ๊กตาหมี" (สัมพันธ์ภาพราบรื่น) เชื่อว่าความขัดแย้งหลีกเลี่ยงได้เพื่อเห็นแก่ความกลมเกลียว ยอมยกเลิเป้าหมาย เพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีไว้

4. ลักษณะแบบ "สุนัขจิ้งจอก" (ประนีประนอม, แก้ปัญหาเฉพาะหน้า) จะคำนึงถึงเป้าหมายส่วนตนและสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นในระดับปานกลาง แสวงหาการประนีประนอมพร้อมและเต็มใจที่จะสละวัตถุประสงค์และสัมพันธ์ภาพบางส่วนเพื่อหาข้อตกลงร่วม ที่ดี

5. ลักษณะแบบ "นกฮูก" (เผชิญหน้ากัน, สุขุม) จะมองความขัดแย้งว่าเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไข ให้คุณค่าแก่เป้าหมายและสัมพันธ์ภาพ สิ่งที่ต้องการคือการบรรลุเป้าหมายของตนเองและผู้อื่น

การแก้ปัญหา ความขัดแย้งมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และบุคลิกของผู้ขัดแย้งว่าเป็นอย่างไ เราต้องเลือกวิธีการแก้ปัญหาให้ถูกวิธีและพยายามทำให้ทุกคนเป็นผู้ชนะ องค์กรจึงจะประสบความสำเร็จ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ประชุมกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างหลากหลาย และ รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม เพราะการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

2. มีการเลือกหัวหน้ากลุ่มที่มีความเหมาะสม คือ สามารถไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม มีความเป็นผู้นำ

3. การประนีประนอม มีการโอนอ่อนผ่อนตาม ไม่สร้างความขัดแย้งให้ขยายกว้างไปกว่ากว่าเดิม

4. สมาชิกในกลุ่มต้องมีการแก้ปัญหาร่วมกัน โดยให้เพื่อนทั้งสองคนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันได้คุยกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และหาข้อยุติที่เหมาะสม

5. ให้กำลังใจและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเมื่อเกิดปัญหขึ้น ควรช่วยกันแสดงความคิดเห็นเพื่อขจัดปัญหา ไม่ยัดเยียดปัญหาให้ใครคนใดคนหนึ่งเป็นคนคอยแก้ไข เมื่อเกิดความขัดแย้งก็ต้องร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และที่สำคัญต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกทุกคนในกลุ่มด้วย

สรุป

ความขัดแย้ง หมายถึง ความไม่ลงรอยกัน เป็นปฏิสัมพันธ์โดยตรง ระหว่างบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กันในเรื่องของการติดต่อประสานงาน การสื่อสาร ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม แนวทางการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายและผลประโยชน์ทั้งของตนเองและสังคม โดยความขัดแย้งมีผลดีและผลเสียอยู่ในตัวของความขัดแย้งซึ่งจะทำให้บุคคลในองค์กรเกิดความท้อถอย ในการทำงานมีความรู้สึกไม่มั่นคงอยู่อย่างระแวง มุ่งทำลายกันมีอคติในการทำงาน ขอบจำกัด ก้าวร้าวมองโลกในแง่ร้ายไม่คิดสร้างสรรค์งาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร ลดน้อยลงและการแก้ปัญหา ความขัดแย้งมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และบุคลิกของผู้ขัดแย้งว่าเป็นอย่างไร เราต้องเลือกวิธีการแก้ปัญหาให้ถูกวิธีและพยายามทำให้ทุกคนเป็นผู้ชนะ องค์กรจึงจะประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- พิรธร บุญยรัตพันธุ์, บุญส่ง ถวายน้อย และ พัฒนศักดิ์ กระต่ายน้อย. (2552). *การจัดการความขัดแย้งกับการทำงานในชุมชน*. พิษณุโลก: ทิพย์เสนาการพิมพ์.
- ชัยพร วิชาวุธ. (2525). *มูลสารจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซิลเวอร์แมน. โรเบิร์ต อี. (2529). *จิตวิทยาทั่วไป*. แปลและเรียบเรียงโดย คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยาครุศาสตร์ มหวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐนันท์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ณรงค์ เสียงประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- ทัศนีย์ สงวนสัตย์. (2540). *หลักธรรม*. กรุงเทพฯ: สสวท.
- เทพนม เมืองแมน และสรวง สุวรรณ. (2529). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยพัฒนาการพาณิชย์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- พิภพ วังเงิน. (2547). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: รวมสาสน์ (1977).
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2545). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.

- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.
- โสภา ชนิลมันน์. (2536). *บุคลิกภาพและการพัฒนา : แนวโน้มสู่พฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสถียร เหลืองอร่าม. (2546). *มนุษยสัมพันธ์ในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2542). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อรุณ รักธรรม. (2553). *การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อวยชัย ขบา. (2542). *การติดต่อสื่อสารในองค์กร*. ใน *เอกสารชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรุณ รักธรรม. (2542). *หลักมนุษยสัมพันธ์กับการบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อาภรณ์ จันทร์สว่าง. (2545). *การพัฒนาบุคคลกลุ่มและชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาษา ขจิตเมตต์. (2545). *วิธีชนะมิตรและจูงใจคน โดยเดล คาร์เนกี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ขจิตเมตต์.
- อุทัย หิริญโต. (2543). *หลักการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: โอเดียร์สโตร.
- อำนวย แสงสว่าง. (2546). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษราพัฒนา.

การศึกษาสังคมวิทยาชนบท*

RURAL SOCIOLOGY STUDIES

ผการัตน์ พินิจวัฒน์

Phakaratn Phinijwat

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: phakaratn@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มีนาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 17 เมษายน 2566; วันตอบรับบทความ : 21 เมษายน 2566

Received 17 March 2023; Revised 17 April 2023; Accepted 21 April 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบริหารทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีค่าของสังคมและประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้ว ประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้ามีความมั่นคงและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคมแต่ถ้าหากประเทศใดขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าหรือไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ ประเทศก็พัฒนาไปได้ยาก ความเจริญหรือความล้าหลังของประเทศจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ปัจจัยอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมก็มาจากทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ประเทศต่างๆ จึงมุ่งหวังที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและมีระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

คำสำคัญ: สังคมวิทยา, ชนบท

Citation:

* ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2566). การศึกษาสังคมวิทยาชนบท. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(2), 50-61.

Phakaratn Phinijwat. (2023). Rural Sociology Studies. Modern Academic Development and Promotion Journal. 1(2), 50-61;

DOI: <https://doi.org/10.14456/madpiadp.2023.10>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

Abstract

The study of rural sociology in Thailand began in 1965 at Kasetsart University for the first time. Before that, the contents of rural sociology were taught in other subjects such as introductory sociology, government, community development, etc. Later, higher education institutions in Thailand began to teach the subject of rural sociology. He started teaching at the Faculty of Sociology and Anthropology. Thammasat University Department of Sociology and Anthropology Chiang Mai University and Khon Kaen University, etc. Currently, sociology is open to general teaching. in other higher education institutions and more and more students are interested in taking this subject every year.

Keywords: Sociology, Rural

บทนำ

การศึกษาสังคมวิทยาชนบทมีความสำคัญในประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากประชากรของไทยประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาศัยอยู่ในเขตชนบท ความรู้ทางสังคมวิทยาชนบทจะสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเกษตรกร ช่วยในการพัฒนาเกษตรกร และวางแผนพัฒนาชนบทให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการปรับปรุงวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยาชนบทมีประโยชน์อย่างมากต่อนักวิชาการ นักบริหาร และนักพัฒนา ซึ่งจะต้องทำงานในชนบท จะได้เข้าใจศึกษาวิเคราะห์สภาพสังคมหรือชุมชน อันจะเป็นการเข้าใจลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท และปัญหาที่แท้จริง เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ต่อไป

เนื่องจากสังคมวิทยาชนบทมีเนื้อหาสาระที่พิเศษแตกต่างไปจากสังคมวิทยาทั่วไป จึงจะกล่าวถึงความหมายและความแตกต่างของสังคมวิทยากับสังคมวิทยาชนบท ประวัติความเป็นมาของสังคมวิทยา ความสำคัญของสังคมวิทยา สังคมวิทยาชนบทกับสังคมศาสตร์แขนงอื่น และสังคมวิทยาชนบทกับการพัฒนาสังคมชนบท บทบาทของนักสังคมวิทยาชนบท ขอบเขตของสังคมวิทยาชนบท (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2557)

สังคมวิทยากับสังคมวิทยาชนบท

สังคมวิทยามีความหมายหลายอย่าง สังคมวิทยาอาจจะกล่าวได้ว่าหมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยสังคม การศึกษาว่าด้วยสถาบันสังคมของมนุษย์ การศึกษากระบวนการและองค์การทางสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาระหว่างสมาชิกในกลุ่มสังคม การศึกษาเปรียบเทียบทางสังคม

ทั้งนี้ แต่ละความหมายของสังคมวิทยาดูแล้วเหมือนจะถูกต้อง แต่ยังไม่ครบถ้วน คำนิยามดูกะทัดรัด แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด การที่จะเข้าใจความหมายของสังคมวิทยาจำเป็นต้องศึกษาและหาความรู้ต่างๆ จากสังคมมนุษย์ให้ถ่องแท้ ดังนั้น สังคมวิทยาแก่การให้ความหมาย แต่สังคมวิทยาก็มีระเบียบวิธีวิจัยอย่างมีแบบแผน เพื่อที่จะได้เข้าใจ วิเคราะห์ และบูรณาการรวมหน่วยในเรื่องความสัมพันธ์ และการกระทำระหว่างกันของสมาชิกต่างๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มเล็กๆ ก็คือ สังคมวิทยาเป็นการศึกษาโครงสร้างหน้าที่และกระบวนการทางสังคม ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่เหมาะสม

เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาสาระของสังคมวิทยา เพื่อจะได้แนวทางในการเข้าใจความหมายและขอบข่ายของสังคมวิทยามากขึ้น อินเคเลส (Inkeles) ได้แนะนำเนื้อหาสาระสังคมวิทยาต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ทางสังคมวิทยา (Sociological Analysis)
 - วัฒนธรรมมนุษย์และสังคม (Human Culture and Society)
 - แนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Perspective)
 - วิธีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในสังคมศาสตร์ (Scientific Method in Social Science)
2. หน่วยปฐมภูมิของชีวิตทางสังคม (Primary Units of Social Life)
 - การกระทำทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Acts and Social Relationship)
 - บุคลิกภาพปัจเจกบุคคล (The Individual Personallity)
 - กลุ่ม (รวมทั้งชาติพันธุ์และชุมชน) (Groups (Including Ethic and Class))
 - ชุมชน : เมือง และชนบท (Communities : Urban and Rural)
 - สมาคมและองค์กร (Association and Organization)
 - ประชากร (Population)

- สังคม (Society)

3. สถาบันพื้นฐานทางสังคม (Basic Social Institutions)

- ครอบครัวและเครือญาติ (The Family and Kinship)

- เศรษฐกิจ (Economic)

- การเมืองและกฎหมาย (Political and Legal)

- ศาสนา (Religious)

- การศึกษาและวิทยาศาสตร์ (Educational and Scientific)

- สันทนาการและสวัสดิการ (Recreational and Welfare)

- ความงามและการแสดงออก (Aesthetic and Expressive)

4. กระบวนการสังคมขั้นพื้นฐาน

- การจำแนกความแตกต่างและการจัดช่วงชั้น (Differentiation and Stratification)

- การร่วมมือ การผ่อนปรนเข้าหากัน การผสมกลมกลืน (Cooperation, Accommodation, Assimilation)

- ความขัดแย้งทางสังคม (รวมทั้งการปฏิวัติและสงคราม) (Social Conflict (Including Revolution and War))

- การสื่อสาร (รวมทั้งการสร้างความคิดเห็น การแสดงออก และการเปลี่ยนแปลง (Communication (Including Opinion Formulation, Expression and Change)

- การขัดเกลาทางสังคมและการถูกปลูกฝังอบรม (Socialization and Indoctrination)

- การประเมินผลทางสังคม (การศึกษาค่านิยม) (Social Evaluation (The Study of Values)

- การควบคุมทางสังคม (Social Control)

- การเบี่ยงเบนทางสังคม (อาชญากรรม การฆ่าตัวตายโดยเจตนา ฯลฯ) (Social Deviance (Crime, Suicide, etc.)

- บูรณาการรวมหน่วยทางสังคม (Social Integration)

- การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)

สังคมวิทยาชนบทเป็นแขนงหนึ่งในสังคมวิทยาสามารถจำแนกสาขาพิเศษหรือแขนงเฉพาะต่างๆ ได้แก่ สังคมวิทยานคร สังคมวิทยาอาชีพ สังคมวิทยาการศึกษา สังคมวิทยาศาสนา สังคมวิทยาทางการแพทย์ และสังคมวิทยาทางการเมือง เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าสังคมวิทยาชนบทเป็นวิชาย่อยวิชาหนึ่งทางสังคมวิทยา แนวความคิดทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยในสังคมวิทยาชนบทก็นำมาจากสาขาสังคมวิทยา นั่นคือ สังคมวิทยาชนบทเป็นการนำเอาสาระความรู้ทางสังคมวิทยาไปประยุกต์ใช้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวชนบทหรือสังคมวิทยาชนบท สังคมวิทยาจึงเสมือนเป็นวิชาแกนของสังคมวิทยาชนบท และสังคมวิทยาแขนงต่างๆ

สำหรับความหมายของสังคมวิทยาชนบทนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่พอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้ เบอร์แทน (Bertrand) ได้นิยามสังคมวิทยาชนบทว่า “การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของประชาชนที่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมแบบชนบท” สมิทท์ และ ซอฟฟ์ (Smith and Zopf) ก็ได้ให้ความหมายของสังคมวิทยาชนบทว่า คือ “การศึกษาสังคมชนบทอย่างมีระบบและยังเป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับองค์การ โครงสร้างสังคมชนบท กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและระบบสังคมชั้นพื้นฐานของชนบท” พ.อ. เชิดชัย เรากกล้า ก็ได้พูดถึงสังคมวิทยาชนบทว่า “เป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชนบท” นอกจากนี้ยังได้ชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวพันระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมืองด้วย

เมื่อกล่าวถึงสังคมวิทยาชนบทตามความหมายข้างบนนั้น ทำให้เห็นว่าเกี่ยวข้องกับสังคมชนบท คำว่าชนบทเป็นคำสัมพันธ์ที่ต้องเปรียบเทียบกับเมือง ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524) ให้ความหมายคำว่า ชนบท “บ้านนอก หรือเขตแดนที่พ้นจากเมืองหลวงออกไป” สุวรรณ บัวทวน (2524) สรุปความหมายของสังคมวิทยาชนบทว่า “เป็นวิชาที่ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมที่อยู่นอกเขตเทศบาลออกมา” แคนฟ์แมน (Kanfman) ได้ให้ความหมายของคำว่าชนบทว่าเป็นคำที่เราใช้เปรียบเทียบกับเมืองซึ่งมีความหมายอยู่ 3 ประการคือ

1. ใช้ในการจำแนกประชากรออกเป็นประชากรในเมืองและชนบท เพื่อสะดวกในการทำสำมะโนประชากร
2. หมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ต่ำและประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำเกษตรกรรม
3. เป็นการแสดงถึงระดับความแตกต่างของสังคมในแต่ละแห่งว่ามีความเป็นเมืองและชนบทมากน้อยกว่ากัน

เราจะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่าชนบทซึ่งเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมวิทยาชนบทนี้มีความหมายที่แตกต่างกันไป บางครั้งทำให้เกิดความรู้สึกว่าชนบทเหมือนสังคมเมืองที่ล้าหลังด้อยพัฒนา ไม่เจริญ มีความเป็นอยู่ที่ยากจน แต่สิ่งเหล่านี้อาจจะไม่เป็นจริงก็ได้

เมื่อกล่าวถึงสังคมชนบทที่ต้องมีการเปรียบเทียบระหว่างเมืองกับชนบทนั้น หลักเกณฑ์สำคัญที่นักวิชาการมักจะใช้กันก็คือจำนวนประชากร เป็นหลักในการแบ่งชุมชนชนบทและชุมชนเมือง ซึ่งก็ปรากฏว่าแต่ละประเทศใช้จำนวนประชากรไม่เท่ากันในการกำหนดเขตชนบทและเมือง อย่างไรก็ตาม เกมที่นิยมใช้กันมากก็คือ สำหรับสังคมไทยนั้นได้ถือเอาเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการแบ่ง โดยถือว่าบริเวณที่อยู่นอกเขตเทศบาลเป็นชุมชนชนบท

เราอาจสรุปความหมายของสังคมวิทยาชนบทได้ว่า สังคมวิทยาชนบทเป็นการศึกษาความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันของสังคมของสมาชิกในสังคมชนบท หรือชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนชนบท และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในชุมชนชนบท การศึกษาเป็นไปอย่างมีระเบียบ กฎเกณฑ์ เป็นที่ยอมรับ ทำให้ได้เข้าใจสถาบันทางสังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนชนบท เราอาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดทางสังคมวิทยามีส่วนช่วยอย่างมากที่จะนำมาวิเคราะห์และวิจัยชุมชนชนบท เราอีกอย่างหนึ่งก็คือเป็นการนำเอาความรู้ทางสังคมวิทยาซึ่งได้แก่ แนวความคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาไปศึกษา หรือวิเคราะห์ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชนชนบทนั่นเอง

ที่มาของสังคมวิทยาชนบท

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนชนบทได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศส คือ เลอ เพลย์ (Le Play, 1806-1882) ผู้ชื่อได้รับการยกย่องเป็นบิดาของวิชาสังคมวิทยาชนบท ได้ทำการศึกษาชุมชนชนบทอย่างละเอียดเกี่ยวกับครอบครัวและองค์การต่างๆ ในชนบท เขาได้ใช้หลักการสังเกตการณ์ มีการเก็บและรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบกฎเกณฑ์

การศึกษาสังคมวิทยาชนบทได้มีการสอนในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนชนบท เริ่มขึ้นที่มหาวิทยาลัยชิคาโก ก่อนสิ้นสุดวาระที่ 19 โดยเฉพาะเมื่อสมัยที่รัฐบาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้มีการวิจัย เกี่ยวข้องกับชนบทอย่างกว้างขวางในปี ค.ศ.1930-1945 ได้มีการจัดเข้าเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐต่างๆ ใน Land Grant Colleges ทำให้มีการทดลอง

เกี่ยวกับการเกษตร เช่น สถานีทดลองการเกษตร การส่งเสริมการเกษตร การวิจัยการรับสิ่งใหม่ๆ ของชาวชนบท ทำให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสาร Rural Sociology ซึ่งเป็นวารสารเล่มแรกที่ได้กล่าวถึงการวิจัยทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการเกษตร และได้มีการจัดตั้ง Rural Sociological Society ในปี ค.ศ. 1937 ขึ้น

ส่วนประเทศทางยุโรปได้มีความสนใจถึงชาวชนบทหรือชาวบ้านนา (peasants) เพราะ ถ้าบ้านมีความยากจนและมีความล้าหลังต่อการพัฒนา ตลอดจนได้มีการเรียกร้องให้มีการพัฒนาประเทศ ชานิน (Shanib) (8) กล่าวว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920 การศึกษาได้เปลี่ยนมาเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสังคมก่อนอุตสาหกรรมกับสังคมอุตสาหกรรม เนื่องจากได้มีการปรากฏการณ์ทางสังคมที่น่าสนใจศึกษาถึงการต่อต้านนายทุนเจ้าของที่ดินและผู้เผด็จการจากชาวบ้าน แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber, 1864-1920) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ได้ทำการคิดค้นและรวบรวมทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับสังคมชนบท ทำให้วิชาสังคมวิทยาชนบทได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสมัยที่ประเทศโลกที่สามกำลังพัฒนาประเทศ เพราะว่าจะได้นำไปศึกษาและวิจัยปัญหาของเกษตรกรหรือชาวชนบท เพื่อจะได้มีแนวทางในการพัฒนาชนบทซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้นวิชาสังคมวิทยาชนบทจึงได้แพร่หลายในหลายประเทศ ในทวีปอเมริกาใต้ แอฟริกาและเอเชีย

สำหรับวิชาสังคมวิทยาชนบทในประเทศไทยได้นำมาสอนในปี พ.ศ. 2508 ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแห่งแรก และได้แพร่หลายในมหาวิทยาลัยอื่น ในระยะแรกความรู้หรือเนื้อหาสาระวิชาสังคมวิทยาชนบทมักจะได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ จนในระยะหลังได้มีทีมงานของมหาวิทยาลัยคอร์เนล (Caenell University) ได้ออกมาทำการวิจัยชุมชนชนบทที่บางชัน และได้มีนักศึกษาปริญญาเอกทางสังคมวิทยาหรือมานุษยวิทยา มาเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนชนบทมากขึ้น ตลอดจนนักสังคมศาสตร์ไทยได้ออกไปทำการวิจัยชุมชน ในระยะหลังจึงได้มีความรู้เนื้อหาสาระของไทยมากขึ้น และนำไปสอนทำให้นักศึกษาได้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทยอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นที่แน่นอนแล้วว่าเนื้อหาสาระของสังคมวิทยาชนบทในประเทศไทยแตกต่างจากสังคมวิทยาชนบท ของประเทศอื่นๆ

ประเด็นเนื้อหาสาระของสังคมวิทยาชนบท

วัตถุประสงค์ของการศึกษาสังคมวิทยาชนบทก็เพื่อที่จะพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาวชนบทและสังคมชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น วิชาสังคมวิทยาชนบทจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนหรือนักศึกษาได้นำไปเป็นเครื่องมือที่จะเข้าใจพฤติกรรมหรือวิถีความเป็นอยู่ของชาวชนบท ตลอดจนความสัมพันธ์ในสังคมได้ดียิ่งขึ้น เมื่อคำนึงถึงความจำเป็นที่เปิดสอนวิชานี้ในมหาวิทยาลัยของประเทศไทยอาจจะมีเหตุผลอยู่หลายประการคือ

1. ปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร
2. ปัญหาความยากจน
3. ปัญหาเรื่องที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
4. ปัญหาการว่างงาน
5. ปัญหาการย้ายถิ่น
6. ปัญหาการทำลายสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ
7. ปัญหาการตลาดและพ่อค้าคนกลาง
8. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม
9. ปัญหาการขาดแคลนสาธารณสุขขั้นมูลฐาน
10. ปัญหาการขาดแคลนสาธารณสุขโรค
11. ปัญหาเด็กวัยรุ่น
12. ปัญหาโรคเอดส์
13. ปัญหาอาชญากรรม
14. ปัญหายาเสพติด
15. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี
16. ปัญหาการปรับตัวจากผลกระทบการพัฒนาอุตสาหกรรม

ฯลฯ

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นตัวอย่างของปัญหาที่น่าสนใจที่นักสังคมวิทยาชนบทจะเข้าใจ วิจัยและศึกษาเพื่อจะได้เสนอแนะเป็นข้อคิดและการปรับปรุง หรือการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

สังคมวิทยาชนบทกับการพัฒนาชนบท

ความสำคัญหรือประโยชน์ของการศึกษาสังคมวิทยาชนบท มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนชนบทเป็นอย่างยิ่ง เราอาจจะเห็นได้ว่าการพัฒนาวิชานี้ในหลายๆประเทศมีลักษณะเช่นเดียวกับสังคมไทยก็คือ ได้มีการศึกษาวิจัยชุมชนชนบทมากขึ้น ทำให้ได้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมชนบท เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเหล่านี้มีปัญหาหรือมีความเดือดร้อนและต้องการการพัฒนาที่ถูกต้อง

ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวิทยาชนบทกับการพัฒนาชนบท มีความสำคัญอย่างมากพอที่จะเห็นความสำคัญของบทบาทที่สังคมวิทยาชนบทมีต่อการพัฒนาชุมชนชนบท ดังต่อไปนี้

1. ประเทศต่างๆในโลก สรุปแล้วปรากฏว่าประชากรอย่างประกอบอาชีพเกษตรจากรายงานประจำปีของสหประชาชาติปรากฏว่าในปี ค.ศ. 1950 ประชากรของโลกประกอบอาชีพเกษตรกรรมในเขต ชนบทประมาณร้อยละ 64 แต่ปี ค.ศ.1992 ลดลงเหลือร้อยละ 57 อย่างไรก็ตาม ประเทศทางแอฟริกาและเอเชียยังมีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 70 และร้อยละ 69 ตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทย ในปี พ.ศ. 2534 มีประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพทางการเกษตรประมาณร้อยละ 80 ดังนั้นการพัฒนาชุมชนชนบทจึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป ซึ่งวิชาสังคมวิทยาชนบทจะทำให้เข้าใจชุมชนชนบทดียิ่งขึ้นเพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปประยุกต์ใช้กับงานพัฒนาชนบทต่อไป

2. การที่ได้ทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทอย่างถูกต้องและได้ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สภาพทางสังคม ฯลฯ จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนชนบท เพราะได้ทราบปัจจัยที่สนับสนุนหรืออุปสรรคต่างๆ ต่อการพัฒนาชุมชนชนบท

3. วิชาสังคมวิทยาชนบทมีความเกี่ยวพันกับการพัฒนาด้านการเกษตร เนื่องจากกระบวนการเกษตรจะพัฒนาไปอย่างได้ผลดียิ่งนั้น จะต้องมีความเข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมชนบทด้วย ทั้งนี้เพราะว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีผลต่อการรับสิ่งใหม่ๆ ในด้านเกษตรกรรมเป็นอย่างยิ่ง

4. บทบาทของวิชาสังคมวิทยาชนบทไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนชนบทเท่านั้น แต่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนเมืองด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมืองมีความเกี่ยวข้องกันเป็นอย่างมากในทุกๆด้าน

ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม การพึ่งพาอาศัยเช่นนี้ มีประโยชน์ต่อนักพัฒนาในด้านการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาด้านใดๆ จะต้องพัฒนาไปด้วยกัน ทั้งเมืองและชนบท ซึ่งสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2557) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเมืองในอนาคตจะต้องคำนึงถึงสังคมชนบทด้วย ถ้าพัฒนาเพียงสังคมใดสังคมหนึ่งย่อมก่อให้เกิดความไม่สมดุล จนกลายเป็นปัญหาต่างๆ เช่น รัฐบาลได้เคยทอดทิ้งหรือละเลยปัญหาความยากจนของชาวชนบท ทำให้ชาวชนบทต้องอพยพไปทำงานในกรุงเทพฯ ซึ่งส่งผลให้กรุงเทพฯ มีปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมเกิดขึ้น

ดังนั้นวิชาสังคมวิทยาชนบทจึงมีบทบาทอย่างมากต่อนักพัฒนาทั้งหลาย เพื่อที่จะได้นำความรู้จากสังคมวิทยาชนบทไปศึกษาวิจัยข้อเท็จจริงในชนบท นำไปแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาวชนบท หรือช่วยวางแผนพัฒนาต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนชนบทประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

หน้าที่นักสังคมวิทยาชนบท

วิชาสังคมวิทยาชนบทมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชนบทเป็นอย่างมาก ตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ดังนั้นนักสังคมวิทยาชนบทจึงมีบทบาทต่างๆ ที่สำคัญต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักสังคมวิทยาชนบทนั้นเปรียบเสมือนนักวิเคราะห์โครงสร้างชุมชนของหมู่บ้านพยายามที่จะค้นคว้าวิจัยจากปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่อาจพบในหมู่บ้าน เพื่อที่จะได้นำไปแก้ไขหรือวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป บทบาทของนักสังคมวิทยาชนบทพอสรุปได้กว้างๆ ดังนี้

1. ในฐานะนักวิจัยนักสังคมวิทยาชนบทจะให้ความสนใจเกี่ยวกับการวิจัยเป็นอันดับ 1 ทั้งนี้เนื่องจากสังคมวิทยาชนบทของไทยยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมชนบทอย่างแท้จริง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องวิจัยเพื่อค้นคว้าหาทฤษฎีหรือแนวคิดใหม่ๆ การวิจัยจึงมีความสำคัญที่จะเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมชนบทไทยเป็นอย่างมากและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้นักวิชาการได้นำผลการวิจัยที่ได้มาตรฐาน และมีจำนวนมากพอที่จะนำไปพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป

2. ในฐานะนักประยุกต์ หลังจากได้ทำการวิจัยแล้ว นักสังคมวิทยาชนบทควรจะได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้ หรือประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมชนบท สามารถนำไปใช้ป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักสังคม

วิทยาชนบทในฐานะนักประยุกต์นี้ จะต้องรู้จักถ่ายทอดความรู้วิชาการไปสู่การปฏิบัติได้ รู้จักการแปลความหมายของข้อมูล และสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร มหาตไทย สาธารณสุข การศึกษา ฯลฯ

3. ในฐานะนักวิชาการ นักสังคมวิทยาชนบทในฐานะนักวิชาการนี้ ได้แก่ ผู้ที่ทำการสอนวิชาสังคมวิทยาชนบทในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ซึ่งก็มีความจำเป็นอยู่มาก เพราะความรู้ที่ได้จากการวิจัยจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ถ่ายทอดให้แก่นักเรียน นักศึกษาหรือผู้สนใจเพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของสังคมชนบทได้ดียิ่งขึ้น นักสังคมวิทยาชนบทยังสามารถทำงานในหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งในฐานะนักวิชาการสามารถช่วยแนะนำ ปรีกษาและให้ความรู้วิชาการแก่นักปฏิบัติงานในหน่วยงานเหล่านั้นได้อีกด้วย

สรุป

การศึกษาสังคมวิทยาชนบทมีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา ในประเทศไทยวิชาสังคมวิทยาชนบทได้มีการสอนในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 สังคมวิทยาชนบทเป็นวิชาแขนงหนึ่งของสังคมวิทยา โดยได้เน้นถึงการนำวิชาการทางสังคมวิทยาไปศึกษาสังคมชนบท เพื่อที่จะได้เข้าใจพฤติกรรมของชาวชนบทและสังคมอยุธยา ทำให้ได้เข้าใจถึงลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม และปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวชนบท

ที่มาของการศึกษาสังคมวิทยาชนบทมีมาตั้งแต่บิดาของสังคมวิทยาชนบทชื่อ เลอเพลย์ (Le P lay) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับครอบครัวและองค์การต่างๆ ในชนบทอย่างละเอียด มีการเก็บข้อมูลอย่างมีระเบียบ นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีวิชาสังคมวิทยาชนบทขึ้นเพื่อให้นักพัฒนาได้เข้าใจระบบการเกษตรและสถาบันทางสังคมในชุมชนชนบทได้ดียิ่งขึ้น ประเทศต่างๆ ก็ได้นิยมสอนวิชานี้ เพราะทำให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่อันแท้จริงของชาวชนบทหรือเกษตรกรยิ่งขึ้นเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมชนบทต่อไป

ความสำคัญของวิชาสังคมวิทยาชนบทจึงมีประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาและต่อสังคมชนบทในด้านที่จะได้ทั้งความรู้ความเข้าใจและนำไปวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมชนบทอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น สังคมวิทยาชนบทนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนชนบทเป็นอย่างมาก กล่าวคือ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท การที่ได้ทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของชาวชนบท ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการเกษตรกับการ

พัฒนาชนบทซึ่งต้องอาศัยความรู้ของสังคมวิทยาชนบท และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองและชนบท ย่อมจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาชนบทเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์กราฟิมพ์.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2557). *สังคมวิทยาชนบท : แนวคิดทางทฤษฎีและแนวโน้มทางสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด.
- สุวรรณ บัวทวน. (2524). เพลงลูกทุ่งภาพสะท้อนการย้ายถิ่น. *จุลสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 3 (2).

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 8) สมมติฐาน (ถ้ามี)
- 9) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 10) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 11) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 12) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 13) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สันเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 14) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

15) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract)
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 8) สรุป (Conclusion)
- 9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้
 - 5.1 ภาพปกหนังสือ
 - 5.2 แปลจากหนังสือ:
 - 5.3 ผู้เขียน:
 - 5.4 ผู้แปล:
 - 5.5 สำนักพิมพ์:
 - 5.6 ปีที่พิมพ์:
 - 5.7 จำนวนหน้า:

- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content)
- 8) บทวิจารณ์
- 9) สรุป (Conclusion)
- 10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร

วิทยุยานนี้จักเป็นอิตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิทยุยานนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาหาร” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณทวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์*, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//ปีที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ใน *ชื่อสารานุกรม*,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//ปีที่พิมพ์.// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน *ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา*./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อุตถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่). // ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsa.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์). //ชื่อเรื่อง(ถ้ามี). //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1* (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานการก้น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการ
คัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15
มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์
2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World
Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices
and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์
ของวารสารวารสารส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการสมัยใหม่ ได้ที่
<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/about> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้ง
ข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalacademicpromotion@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการสมัยใหม่

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์
เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล
.PDF.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)
กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป
ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผล
การประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณา
บทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย, กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1.....(16 pt).....

2.....(16 pt).....

3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt).....ระบุรูปแบบของการวิจัย.....ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง.....การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....การเก็บรวบรวมข้อมูล.....การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16_pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล.พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ.เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้.....รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป้นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

...(16.pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

...(16.pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผานการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยรณ ที่ สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อาจอิงถามี)

จุดเด่น

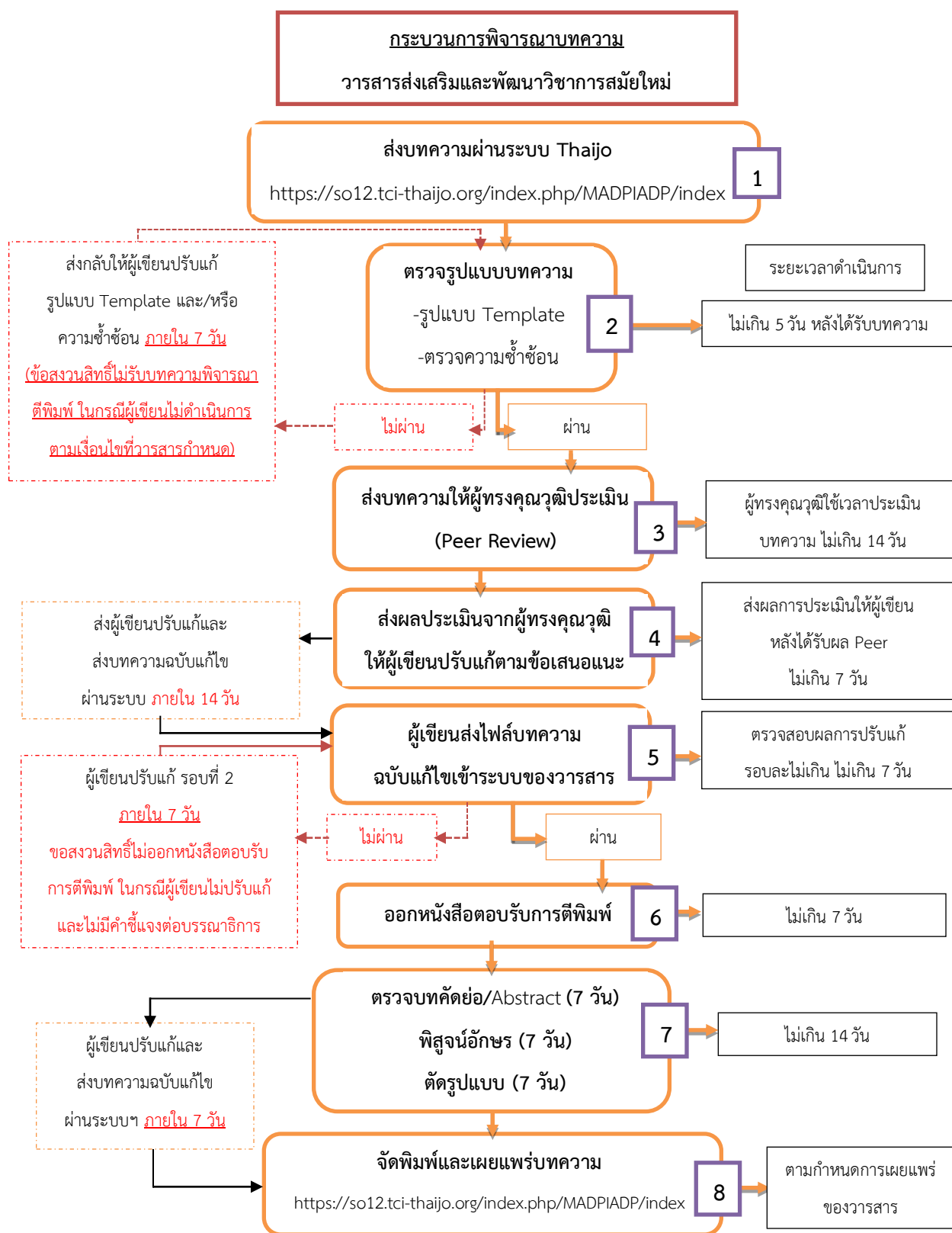
จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16.pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไป ใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นขอมাত্রา ไม่เอียง ไม่นหนา ไม่แทรกภาพโมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้สมัครส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้สมัครบทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)